

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.13 - КМР. 1741 "С" 2022.11.21. 17. ПЗ

КУЦЕНКО ІРИНИ ВОЛОДИМИРІВНИ

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

УДК 631.11/15

ПОГОДЖЕНО ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Декан економічного факультету Завідувач кафедри економіки

Анатолій ДІБРОВА Вікторія БАЙДАЛА
(підпис) (підпис)
" " 2023 р. " " 2023 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

"**Виробничі ресурси сільськогосподарського підприємства і обґрунтування рішень щодо ефективного їх використання**"

Спеціальність **051 = "Економіка"**

Освітня програма **Економіка підприємства**

Орієнтація освітньої програми **Освітньо - професійна**

Гарант освітньої програми

к.е.н., доцент

Керівник кваліфікаційної
магістерської роботи

к.е.н., доцент

Тетяна ГУЦУЛ

(підпис)

Тетяна МІРЗОСВА

(підпис)

Виконала

Ірина КУЦЕНКО

(підпис)

Київ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки

д.е.н., проф. Вікторія БАЙДАЛА

2023 р.

ЗАВДАННЯ

до виконання магістерської кваліфікаційної роботи студентці

Куценко Ірині Володимирівні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність **051 – "Економіка"**

Освітня програма **Економіка підприємства**

Орієнтація освітньої програми **освітньо - професійна**

Тема магістерської роботи: **«Виробничі ресурси сільськогосподарського підприємства і обґрунтування рішень щодо ефективного їх використання»**

Затверджена наказом ректора НУБіП України від "21" 11. 2022 р. №1741 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2023 11.05

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи законодавчі та нормативні акти, статистичні дані від Державного комітету статистики, баланс і звітність підприємства про фінансові результати за останні три роки й примітки до річної фінансової звітності, дані бухгалтерського й оперативного-технічного обліку, наукові статті та актуальні дані, які стосуються об'єкта дослідження, довідкова література

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи:

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи формування та використання виробничих ресурсів
2. Аналіз діяльності аграрного підприємства в контексті ефективності використання виробничих ресурсів
3. Шляхи покращення використання виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства

Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, схеми

Дата видачі завдання "21" листопада 2022 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

Тетяна МРЗОСВА

Завдання прийняла до виконання

Ірина КУЦЕНКО

РЕФЕРАТ

Метою роботи є дослідження економічної ефективності використання виробничих ресурсів сільськогосподарського підприємства і обґрунтування рішень щодо її підвищення.

Об'єктом дослідження є виробничі ресурси та їх використання.

Предметом дослідження є теоретико-методичні й практичні аспекти використання виробничих ресурсів.

У першому розділі висвітлено сутність і особливості формування виробничих ресурсів сільськогосподарського підприємства та сучасні підходи до оцінки ефективності їх використання в аграрних формуваннях. Другий розділ присвячено якісному аналізу організаційно-економічної діяльності досліджуваного підприємства в контексті ефективного використання

виробничих ресурсів. У третьому розділі представлено шляхи підвищення ефективності використання виробничих ресурсів сільськогосподарського підприємства.

Магістерська кваліфікаційна робота викладена на 99 сторінках комп'ютерного тексту і містить 17 таблиць, 25 рисунків (із них 11 графіків).

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Ключові слова: виробничий потенціал, виробничі ресурси, ефективність, використання, сільськогосподарське підприємство, кормовиробництво.

За результатами дослідження опубліковано тези:

1. Куценко І.В. Окремі аспекти дослідження впливу глобалізації на економічний розвиток аграрного сектору України. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи» 3-4 листопада 2022 року. С. 41–43.

2. Куценко І.В. Theoretical and methodological aspects of determining the essence of production resources of an agricultural enterprise. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів» 01 лютого 2023 року. С.142–144.

3. Куценко І.В. Теоретичні підходи до визначення соціально-економічних проблем аграрного виробництва як сектору народного господарського комплексу. Збірник матеріалів V міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Роль молоді у розвитку АПК України» 22-23 квітня 2021р. С.19–20.

4. Куценко І.В., Мірзоева Т.В. Regarding the risks of agricultural production. Матеріали Міжнародного науково-практичного круглого столу «Страховий ринок України: виклики в період дії воєнного стану та перспективи подальшого розвитку» 17 листопада 2022 року. С. 57–60.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ	10
1.1. Економічна сутність виробничих ресурсів в аграрному виробництві	10
1.2. Особливості сільськогосподарських виробничих ресурсів	18
1.3. Сучасні підходи до оцінки ефективності використання виробничих ресурсів	23
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ (на прикладі ПрАТ «МЗВКК»)	31
2.1. Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «МЗВКК»	31
2.2. Аналіз виробничих ресурсів підприємства	38
2.3. Оцінка ефективності використання виробничих ресурсів	51
РОЗДІЛ III. ОБГРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ	59
3.1. Впровадження сучасних процесів виробничого менеджменту як інструменту забезпечення ефективності використання виробничих ресурсів на підприємстві	59
3.2. Обґрунтування доцільності вдосконалення управління виробничими ресурсами ПрАТ «МЗВКК»	66
3.3. Оцінка ефективності впровадження запропонованих рішень	71
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

НУБІП України

Сучасний прогрес у сільському господарстві різних регіонів України та встановлення його конкурентоспроможності в значній мірі залежать від потенціалу управління виробництвом, його здатності адаптуватися та реагувати на зміни в економічних умовах. Значимість розробки цієї проблеми обумовлена об'єктивною необхідністю врахування ринкових сигналів: мінливих цін, коливань попиту та пропозиції сільгосппродукції на ринку, змін уподобань та смаків покупців, обсягів імпортного продовольства, що ввозиться, тощо.

НУБІП України

Саме система виробничого менеджменту сільгоспвиробників визначає їх конкурентні позиції. У цьому зв'язку економічний механізм, що формується нині в АПК, повинен мати ряд інноваційних рис, обумовлених значними змінами в принципах і методах господарювання. У тому числі гнучкість, здатність до адаптації в змінних умовах ринку, стратегічна спрямованість забезпечення конкурентоспроможності. Це визначається імперативами забезпечення конкурентних переваг і передбачає приведення маркетингової стратегії підприємств у відповідність до ринкової кон'юнктури, а також зміна організаційної структури апарату управління. Тому вироблення сучасної ринково-конкурентної стратегії підприємств АПК, визначення зовнішніх умов її реалізації, що формуються на макро- та мезорівнях, видаються практично важливими та актуальними з точки зору концептуальної розробки та інструментарно-методичного забезпечення моделювання механізму системи виробничого менеджменту, що відповідає умовам ринку.

НУБІП України

НУБІП України

Ступінь вивченої проблеми. Тенденції розвитку агропромислового комплексу в Україні в умовах ринка аналізуються в працях О.В. Скидан, Г.М. Рябенко, І.Д. Бондаренко, М.П. Денисенко І.В. Чукіної, І.М. Демчак, Д.М. Микитюк, В.О. Завалевської та ін. Проблеми менеджменту та маркетингу в сучасних умовах аналізуються в роботах С.І. Дем'яненко, В.Д. Кудлай, К.В. Мазур, О.Г. Кубай, Г.М. Калетнік, та ін.

НУБІП України

НУБІП України

Але в умовах відставання процесу формування якісно нового механізму управління АПК на макро- та мезорівнях, непослідовності заходів реформаційної політики уряду, проблематика обґрунтування напрямів удосконалення виробничого менеджменту на підприємствах АПК з урахуванням поточної ситуації та ризиків набула особливої наукової актуальності та практичної значущості. Недостатня розробленість дієвих схем виробничого механізму, а також варіантів, сценаріїв, моделей та інструментів, що враховують особливості сучасних умов, у яких функціонують аграрні підприємства, залишає широкі межі для наукових розробок. Об'єктивною потребою в них господарської практики зумовлений вибір теми дослідження, визначення його мети та постановка завдань.

Об'єктом дослідження є виробничі ресурси та їх використання.

Предметом дослідження є теоретико-методичні й практичні аспекти використання виробничих ресурсів.

Метою роботи є дослідження економічної ефективності використання виробничих ресурсів сільськогосподарського підприємства і обґрунтування рішення щодо її підвищення.

У процесі написання магістерської роботи були поставлені та виконані такі завдання:

досліджено економічну сутність виробничих ресурсів загалом і в аграрному виробництві, зокрема;

- розглянуто особливості сільськогосподарських виробничих ресурсів;

- розкрито сучасні підходи до оцінки ефективності використання виробничих ресурсів;

- здійснено аналіз виробничих ресурсів підприємства;

- виконано оцінку ефективності використання виробничих ресурсів на прикладі ПрАТ «МЗВКК»;

- обґрунтовано доцільність впровадження сучасних процесів виробничого менеджменту як інструменту забезпечення ефективності використання виробничих ресурсів на підприємстві;

- обґрунтовано доцільність удосконалення управління виробничими ресурсами ПрАТ «МЗВКК»;
- виконано оцінку ефективності впровадження запропонованих рішень.

Методи дослідження. У ході дослідження було застосовано системні, логічні, ситуаційні та процесні підходи. Також використовувалися найбільш поширені загальнонаукові методи вивчення соціально-економічних явищ та процесів: аналіз, абстрагування, синтез, конкретизація, ретроспектива та формалізація. Слід зазначити монографічний та експертний метод.

Для проведення цього дослідження було використано інформаційну базу, яка включає в себе законодавчі та нормативні акти, аналітичні та статистичні матеріали стосовно даної теми, методи аналізу, синтезу, логічного узагальнення та планування, статистичні дані від Державного комітету Статистики, баланс та звітність підприємства про фінансові результати за останні три роки й примітки до річної фінансової звітності, дані бухгалтерського й оперативно-технічного обліку, наукові статті та актуальні дані, які стосуються об'єкта дослідження, різна довідкова література тощо.

РОЗДІЛ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність виробничих ресурсів в аграрному виробництві

Сучасний стан і тенденції розвитку вітчизняного сільського господарства свідчать про те, що чинний в аграрному секторі України господарський механізм ще не створив такі економічні умови, які б орієнтували всіх працівників сільськогосподарських організацій на підвищення рівня використання земельних, матеріально-технічних і трудових ресурсів, впровадження науково-технічних досягнень.

Аграрний сектор є одним з найважливіших і стратегічних секторів економіки України. Його розвиток відіграє надзвичайно важливу роль у поліпшенні якості життя населення та забезпеченні людей роботою. Важливо розуміти, що аграрний сектор включає не лише сільське господарство, але й всі пов'язані з ним галузі, такі як переробка сільськогосподарської продукції, транспортування, торгівля та інші [33 с. 19]. Тобто, для покращення розвитку аграрного сектору України важливо враховувати різні показники та аспекти використання виробничих ресурсів для забезпечення ефективності та стійкості цього сектору.

Науковці мають різні підходи до концепції «виробничі ресурси» і визначають різні критерії їхньої ефективності. Наприклад, дослідники В. Швандар і В. Горфінкель визначають основні показники використання виробничих ресурсів, такі як продуктивність праці, фондівіддача та матеріаломісткість виробництва продукції. Вони вважають, що рівень ефективності виробничих ресурсів вимірюється обсягами та якісними характеристиками виробленої та реалізованої продукції, показниками собівартості продукції та обсягом використаних ресурсів [6].

У своїх дослідженнях Бачевський Б. Є., Заблодська І. В., Решетняк О. О. класифікують виробничі ресурси на трудові, виробничі фонди, інвестиції та інформаційні ресурси та оцінюють їх за відповідними показниками. Наприклад, для оцінки використання трудових ресурсів вони використовують темпи росту продуктивності праці, економію чисельності працівників, зарплатоємність виробленої продукції, трудомісткість продукції та інші показники. Для оцінки використання виробничих фондів використовують показники капіталовіддачі, капіталомісткості продукції, відносну економію основного виробничого капіталу, а для оцінки використання оборотних засобів – відносну економію оборотного капіталу, матеріаломісткість продукції та інші показники [2, с. 154].

В. Шадріна вказує на те, що в сучасній економіці є прагнення до підвищення економічної ефективності та якості виробленої продукції, яке повинно базуватися на аналізі використання різних складових виробничих процесів, таких як людська праця, засоби праці та предмети праці. Показники якості та ефективності використання виробничих ресурсів стають критеріями економічної ефективності та підвищення рівня техніко-організаційного розвитку [13, с. 39].

В. Тітов класифікує виробничі ресурси на основні виробничі фонди, оборотні засоби, матеріально-технічне забезпечення та кваліфіковані трудові ресурси [48, с. 56]. Він вважає, що рівень ефективності використання основних фондів виробничого призначення може бути оцінений за допомогою різних показників, включаючи загальні (фондовіддача основних засобів та фондовіддача їх активної частини, рентабельність застосування виробничих фондів, фондомісткість та фондомісткість активної частини) та часткові показники (коефіцієнти використання машин у часі, виконання норм виробітку машин, інтегральне завантаження машин та устаткування тощо) [48, с. 83].

А. Калініна в своєму дослідженні розподіляє виробничі ресурси на кілька категорій. Вона виділяє основні засоби та виробничі потужності, оборотні кошти та оборотні засоби, трудові ресурси, сировинні та паливно-енергетичні ресурси і інвестиції. Для кожної з цих груп ресурсів вона розглядає різні показники

ефективності. Щодо основних засобів та виробничих потужностей, вона аналізує такі показники, як коефіцієнт придатності, стан та рух (коефіцієнт зносу, оновлення та вибуття), коефіцієнти інтенсивного та екстенсивного використання обладнання, коефіцієнти фондоддачі, фондомісткості, фондоозброєності, коефіцієнт змінності устаткування, коефіцієнт змінності режиму часу, рівень завантаження устаткування у часі і інтегральний коефіцієнт використання основних фондів.

Щодо оборотних засобів, аналізуються показники, такі як швидкість обороту, коефіцієнт обороту, віддача оборотних коштів, рівень вивільнення оборотних засобів за різними критеріями. Показники матеріаломісткості також використовуються для оцінки цієї групи ресурсів. Щодо трудових ресурсів, вивчаються показники, такі як продуктивність праці, трудомісткість і структура кадрового складу робітників. Щодо інвестицій, дослідник аналізує показники, такі як чиста приведена вартість, внутрішня норма доходності інвестиційного проекту, рентабельність проекту і термін окупності [26, с. 85].

Виділення та особливо розгляд економічної ефективності використання виробничих ресурсів дозволяють проводити більш ґлибокий диференційований аналіз різних чинників розвитку з метою повного виявлення наявних резервів для подальшого прискореного підйому економіки. Це необхідно, що, як було зазначено раніше, чинники розвитку виробництва повністю взаємозамінні. Тому для мобілізації наявних резервів важливо мати у своєму розпорядженні об'єктивні дані, що достовірно характеризують рівень економічної ефективності використання не тільки всієї сукупності виробничих ресурсів загалом (виробничий потенціал) та одного з їх основних видів – засобів праці (виробничі потужності), але й кожного окремого різновиду виробничих ресурсів.

Погоджуючись із думкою тих науковців, які не вбачають суперечностей між поняттями «потенціал» і «ресурси», можна стверджувати, що вони дійсно взаємопов'язані і доповнюють одне одного. Поняття «потенціал» може бути розглянуте як загальна характеристика ресурсів, яка враховує їх наявність та можливість їх використання для досягнення конкретних результатів. Ця

характеристика обов'язково пов'язана з конкретним місцем і часом, оскільки можливість використання ресурсів може змінюватися в залежності від умов і контексту.

Визначення потенціалу як взаємодії трудових і матеріальних складових для досягнення результату виробництва відображає ідею, що ефективність використання ресурсів залежить від їхнього спільного використання та взаємодії. Тобто, наявність ресурсів сама по собі не гарантує успіху, іншими словами, потенціал включає в себе можливість максимально ефективно використовувати наявні ресурси для досягнення бажаних результатів. Ця концепція може бути

корисною для аналізу та планування виробництва, оскільки вона наголошує на важливості врахування як ресурсів, так і їх потенціалу у виробничих процесах та управлінні.

Третя група науковців вважає, що «потенціал» – це спроможність сукупності ресурсів економічної системи реалізовувати певні задачі [17]. На нашу думку, в аграрному секторі ресурсний потенціал – це збалансоване використання матеріальних, трудових і інших ресурсів з їх оптимальною кількістю, котре призводить до підвищення потенціалу аграрного сектора (відповідно й до зниження прибутку), тому і процесі господарювання потрібно постійно контролювати використання всіх складових процесу виробництва.

Виробничі ресурси є окремими складовими елементами виробничого потенціалу. Варто відзначити, що в сучасній економіці до сукупності виробничих ресурсів, окрім наведених вище, відносять і інформаційні ресурси (рис. 1.1). Це стосується підприємств усіх галузей.

Матеріальні ресурси – це засоби виробництва, що складаються із засобів та предметів праці. Проявлення економічної сутності матеріально-технічних ресурсів виражається в тому, що виступаючи оборотними засобами підприємства, вони в повному обсязі переносять свою вартість на вироблену сільськогосподарську продукцію.

В умовах сьогодення значення матеріально-технічних і соціально-економічних факторів у розвитку аграрного виробництва зростає. Посилення їх

взаємозв'язків дозволяє сформувати, з одного боку, сучасну матеріально-технічну базу виробництва, з другого – забезпечити збільшення виробництва продукції на базі інтенсифікації, раціональної організації та застосування виробничих ресурсів, оптимізація та раціоналізація організаційно-економічного господарчого механізму.

Основні ресурси сільськогосподарського виробництва

земельні ресурси

матеріально-технічні ресурси

трудові ресурси

фінансові ресурси

інформаційні ресурси

Рис. 1.1. Виробничі ресурси сільськогосподарського підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [3].

Фінансові ресурси є кошти грошово-кредитної та бюджетної систем, використовувані задля забезпечення безперервного, безперервного функціонування матеріальних ресурсів. Поряд із цим фінансові ресурси витрачаються суспільством на проведення соціально-культурних заходів, на потреби управління та оборони.

Специфічний ресурс сучасного розвитку економіки загалом і пересічного підприємства, зокрема, це – інформація, роль якої постійно посилюється з роками. Їй властива сполучна функція щодо інших складових ресурсного потенціалу. До інформаційних ресурсів аграрного виробництва належать системи технологічної, маркетингової, виробничо-організаційної, нормативно-правової та іншої інформації [20].

Кожному виду виробничих ресурсів аграрних підприємств належить певне місце у виробничих процесах (рис. 1.2). Із виокремлених виробничих ресурсів аграрного підприємства визначальними і найактивнішими є трудові ресурси, тобто здатне до суспільно корисної праці населення. У процесі виробництва саме

вони приводять у «рух» решту необхідних ресурсів задля досягнення поставлених перед виробництвом економічних пріоритетів і соціальних цілей.

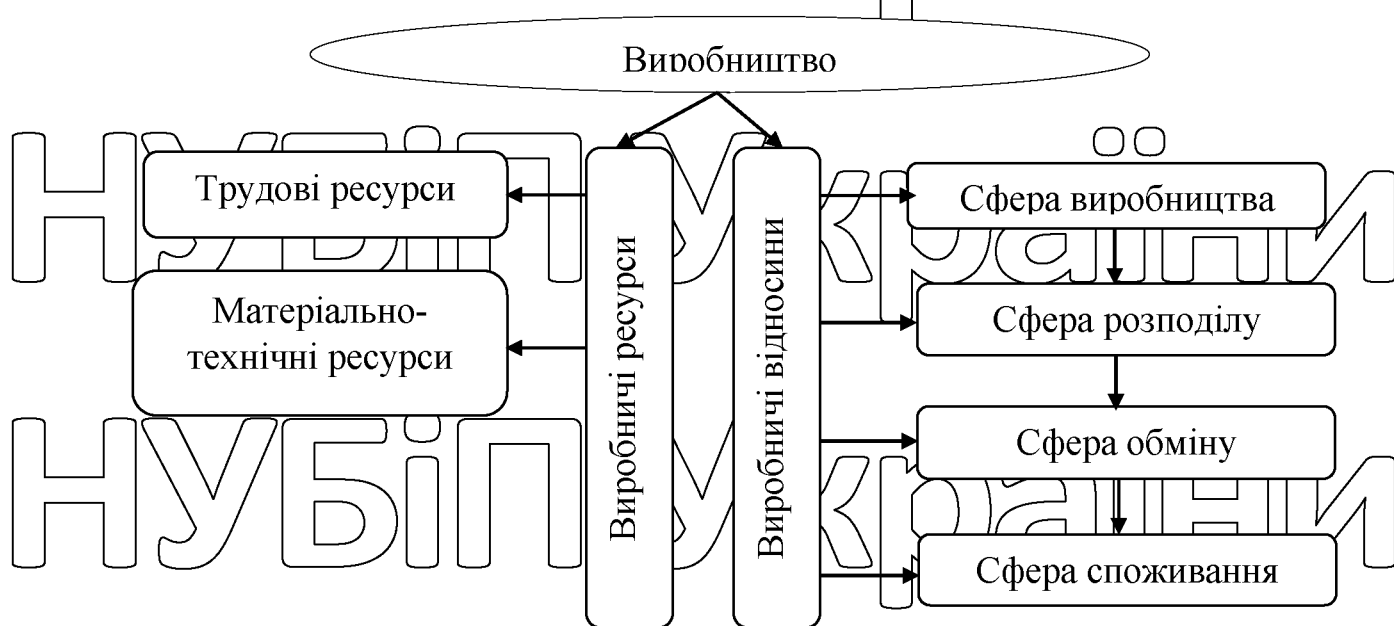

Рис. 1.2. Місце виробничих ресурсів сільськогосподарських підприємств у виробничих процесах

Джерело: сформовано автором на основі [11].

Маркетингові інформаційні ресурси виступають основою розробки оптимальної збутової політики підприємства та раціоналізації витрат, що чинить вплив на придбання матеріальних ресурсів, а також обумовлює підвищення ефективності діяльності підприємства в короткостроковому періоді.

Технологічна інформація здійснює вплив на раціоналізацію роботи агро-технічної та інженерної служб на підприємстві, узагальнює повну картину щодо стану земельних ресурсів та технологічних можливостей підприємства в процесі виробництва продукції.

Система виробничо-організаційної інформації також виступає основою в загальному керівництві діяльністю підприємства та дає можливість здійснювати раціональний розподіл та витрачання виробничих ресурсів.

Оптимальна побудова системи нормативно-правової інформації дає змогу підприємству своєчасно реагувати та приймати відповідні рішення на основі змін правового поля ведення діяльності та мінімізувати за рахунок цього ризики небажаних фінансових та часових втрат.

На нашу думку, на підприємствах аграрно-промислового комплексу в складі інформаційної складової ресурсів залежно від їх характеру та призначення доцільно виділити наступні основні групи:

- виробничого призначення (інформація щодо стану земель, технології вирощування, характеристики сортів різних культур тощо);
- юридичні (нормативно-правова інформація у сфері сільськогосподарської діяльності); фінансові (інформація про обґрунтовані показники фінансового стану підприємства, про стан фінансових ринків та ін.);
- природно-кліматичні (інформація про особливості клімату, метеорологічні прогнози тощо); інші [25].

Відмінною особливістю інформаційних ресурсів є той факт, що в процесі споживання вони не зникають, а накопичуються і можуть бути використано повторно. Однак у деяких випадках постійне накопичення інформаційних ресурсів призводить до формування великого обсягу неактуальної, а часто непотрібної та недостовірної інформації.

Таким чином, для сільськогосподарських підприємств важливим параметром даних ресурсів є якість інформації. Для того, щоб вони отримували достовірну та релевантну інформацію, доцільно прискорене впровадження спеціалізованих автоматизованих інформаційних систем, орієнтованих на потреби аграрного сектора, у тому числі інтернет-сервісів.

Проблема нарощування економічної ефективності використання виробничих ресурсів, зайнятих у сільському господарстві, дуже важлива та одна з головних у виробничому процесі. Водночас у сільськогосподарській практиці не приділяється належної уваги питанням визначення кількісних і якісних взаємозв'язків виробничих ресурсів. Це пояснюється недостатньою розробкою

методичних підходів до обґрунтування використання економічних важелів, спрямованих на оптимізацію використання земельного ресурсу сільськогосподарськими організаціями, інтенсифікацію виробництва, підвищення ефективності використання кадрових ресурсів, машинно-тракторного парку та інших видів ресурсів.

Так, земля є визначальним засобом аграрного виробництва, як відомо, просторово обмежена. У зв'язку з багаторічним проведенням меліоративних і землевпорядних робіт із кожним роком дедалі менше стає реальних можливостей для розширення площі сільськогосподарських угідь за рахунок залучення до інтенсивного сільськогосподарського обороту меліорованих площ, розорювання нових земель, враховуючи відведення площ під забудову міст і промислових центрів, для будівництва доріг, створення зон відпочинку та з багатьох інших причин.

Щодо трудових ресурсів, зайнятих у сільському господарстві, то їх кількість із року в рік послідовно скорочується. Триває процес міграції сільського населення до міста й немає підстав чекати на його припинення в найближчому майбутньому.

Реальні можливості збільшення матеріальних ресурсів підприємств аграрного спрямування також далеко не безмежні. Це зумовлено, по-перше, обмеженістю джерел коштів, які може виділити підприємство на розширення основного й оборотного капіталу. По-друге, виробничі потужності галузей промисловості, що виробляють засоби та предмети праці для ведення сільськогосподарської діяльності, обмежені певними межами. Не завжди є реальні можливості для того, щоб зазначені виробничі потужності суттєво розширювати на протязі тривалого періоду часу. Це ж можна стверджувати і щодо галузей, які забезпечують матеріально-технічне постачання, виробничо-технічне обслуговування сільського господарства.

Основним критерієм ефективності використання виробничого потенціалу має виступати сума отриманого прибутку на одиницю вартості сукупного виробничого потенціалу. Загалом, будь-яке матеріальне виробництво, у тому числі сільськогосподарське, за своєю суттю представляє собою процес

перетворення ресурсів на продукцію. У сільському господарстві кожен із виробничих ресурсів суворо специфічний і проблеми, що виникають окремо хоча б по одному з ресурсів, негайно надають негативний вплив на інші. Тому особливу актуальність набувають питання, пов'язані з забезпеченістю, якістю, збалансованістю та ефективністю застосовуваних ресурсів, включаючи земельні, трудові та матеріальні [18].

Таким чином, досліджуючи економічну сутність сільськогосподарських виробничих ресурсів, розглянули основні їх види. Зокрема, можна виділити ресурси матеріальні (земля і капітал), ресурси людські (праця і підприємництво)

та інформаційні. Досить важко визначити, які з них більш важливі як взагалі, так і для аграрного виробництва. Адже кожен ресурс виконує свої важливі функції в процесі виробництва, в процесі створення аграрної продукції, без яких це було б неможливе. Окрім того, всі ці фактори виробництва комусь належать, а їх

власники повинні отримати певні доходи від використання цих виробничих ресурсів. Так, власник праці очікує на доходи в форматі заробітної плати, власник земельних ресурсів – на ренту, власник капіталу – на дохід у вигляді відсотка на вкладений капітал, а власне підприємець – на дохід у вигляді прибутку. Усе це й становить економічну сутність виробничих ресурсів.

1.2. Особливості сільськогосподарських виробничих ресурсів

Сільське господарство України має значний потенціал для розвитку і займає одне з провідних місць серед країн за можливістю експорту сільськогосподарської продукції. Проте реалізація існуючого потенціалу можлива лише за умови нейтралізації та мінімізації існуючих ризиків, а також досягнення прийняттого рівня ризику для сільськогосподарських виробників [34, с. 57].

Основні концептуальні положення і напрямки формування механізму ефективного використання виробничих ресурсів в сільському господарстві включають: забезпечення раціонального і екологічно безпечного використання землі та інших природних ресурсів; забезпечення потреб, оптимального

використання та відтворення засобів виробництва; застосування ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій, ефективне використання робочої сили та збільшення продуктивності праці, забезпечення стабільності та ефективності використання внутрішніх та зовнішніх ресурсів; забезпечення використання внутрішніх та зовнішніх ресурсів [32 с. 142].

Досягнення максимальних показників ефективності сільськогосподарського виробництва можливе лише за умови раціонального використання його ресурсів, визначення механізмів формування та відтворення.

При цьому використання ресурсів в аграрному виробництві при реалізації виробничих процесів є досить специфічним порівняно з іншими галузями національного господарства.

Трудові ресурси є важливим ресурсом виробничих процесів, оскільки вони є виробничим персоналом, який здійснює безпосереднє виконання основних та допоміжних технологічних операцій. Важливість даного виду ресурсів в аграрному секторі зумовлена наявністю демографічних проблем, а саме нераціональним та невігідним співвідношенням сільського та міського населення, що є результатом масового виїзду кваліфікованих кадрів з сільської місцевості та збільшенням загального рівня старіння населення [21].

Найістотною особливістю, яка зумовлює специфіку трудових ресурсів та їх використання сільськогосподарськими підприємствами, виступає сезонний характер їх виробництва. Піковий обсяг необхідного персоналу припадає на весну, коли розпочинається посівна кампанія, та восени при зборі урожаю. У зв'язку з цим відбувається значне коливання рівня доходів працівників даної сфери, що негативним чином позначається на привабливості сільськогосподарських професій.

Другою специфічною рисою є гендерна нерівність. Переважна більшість виконуваних сільськогосподарських робіт вимагають суттєвого фізичного навантаження. З огляду на це, до них залучають переважно чоловіків. Жінки мають лише відносну перевагу в тваринництві, адже виконання робіт по догляду за худобою є менш виснажливим. Щодо адміністративно-управлінського

персоналу сільськогосподарських підприємств, то традиційно більшість посад, обіймають жінки. Також характерною особливістю організації трудових процесів сільського господарства є широке застосування некваліфікованої праці.

Для сільських жителів отримання якісної освіти є проблематичним, адже територіально навчальні заклади переважно для них не доступні. Окрім того не для всіх є можливість оплатити навчання у вищі. З цих причин люди одержують лише середню або середньо-спеціальну освіту. При цьому слід зауважити, що останніми роками АПК демонструє стабільні тенденції, а престиж професії аграрного сектору зростає. Це сприяє цілеспрямованому набуттю фахової освіти

молоддю з метою отримання високих зарплат, працюючи на селі. До того ж, городян приваблюють перспективи працевлаштування на сільськогосподарських підприємствах [2].

Однією з проблем в організації трудового процесу є встановлення дисципліни. Ця проблема в ряді випадків обумовлена високим рівнем алкоголізму серед сільських мешканців. А робота з сільськогосподарською технікою в стані сп'яніння спричиняє високі ризики виробничого травматизму. До того ж, значних збитків сільськогосподарській діяльності завдають внутрішні крадіжки. Працівники аграрних підприємств крадуть паливно-мастильні матеріали,

добрива, запаси готової продукції. Тваринництво часто стикається з викраданням кормів, що зумовлене веденням працівниками індивідуального господарства. Відтак, підтримка трудової дисципліни є вкрай важливою.

Підводячи підсумок, слід відзначити наступні специфічні риси використання трудових ресурсів сільськогосподарськими підприємствами: сезонні коливання потреб у кадрових ресурсах, гендерна нерівність, виконання значної частини роботи некваліфікованими працівниками та проблеми з дисципліною і мотивацією. При цьому, якщо фактор сезонності є природнім

явищем, то систематичне порушення дисципліни потребує від керівників сільськогосподарських підприємств прийняття якісних управлінських рішень [3]. Безумовно, мета ведення виробничо-господарської діяльності аграріїв передбачає суцільне відтворення використаних оборотних засобів,

створення резервних фондів на оновлення основних засобів і формування прибутку. Виділяють основні стратегічні напрямки розвитку вітчизняного агрогосподарства у рамках глобалізації:

- послідовна дерегресивна оцінка значення агропродукції й самого аграрного виробництва як галузі національного господарства;

- нові сприятливі умови для науково-технічного прогресу в сільському господарстві, зокрема, у сфері біотехнологій;

- ресурсозбереження та розробка програм щодо залучення інвестицій;
- у програмуванні розвитку аграрного сектора вирішальну роль відіграють

споживачі продовольства.

Процеси глобалізації мають вагомий вплив на розвиток світового продовольчого ринку. Загалом відбувається розвиток знань, науки та сучасних

технологій, що в свою чергу впливає на продовольство, яке стає все більше

переробленим продуктом. Глобальним фактором є зростання механізації праці в

аграрному виробництві, розповсюдження нових сортів рослин та порід тварин.

Безмежні технологічні можливості та зростаюча повсякчас конкуренція призводять до скорочення циклу життя багатьох товарів продовольства та

безперервного створення їх нових видів [31, с. 42].

Наявні фінансові ресурси дають можливість сільськогосподарським виробникам забезпечити в повній мірі виробничу діяльність необхідними матеріально-технічними ресурсами. Дискусійним є питання про віднесення

фінансових ресурсів до складу виробничих ресурсів сільськогосподарського

підприємства, адже ряд вчених висловлює думку лише про потенційну

можливість фінансових ресурсів забезпечити потребу в необхідних для виробництва

ресурсах, при цьому самі по собі гроші безпосередньо не беруть участі у виробничих процесах, а лише формують вартість виробленої продукції [18].

Варто відзначити, що фінансові ресурси аграрних підприємств

формується під впливом характерних особливостей сільськогосподарського

виробництва. Доцільним є виокремлення наступних об'єктивних ознак

кругообігу фінансових ресурсів в аграрній сфері. сезонна розмежованість

здійснення витрат і тримання доходів; тривалість виробничого циклу; високі ризики господарювання та суб'єктивність впливу управлінських рішень на фінансовий стан суб'єктів господарювання (рис. 1.3).

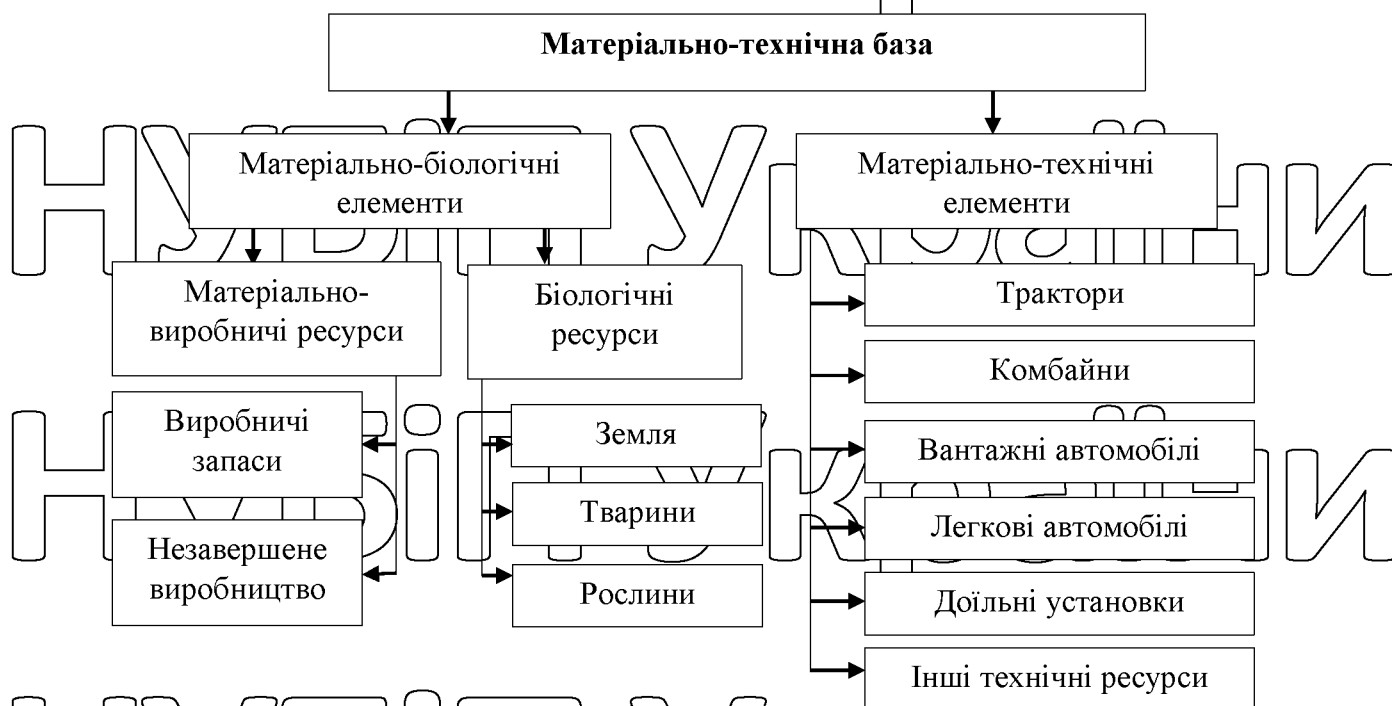

Рис. 1.3. Матеріально-технічна база як складова виробничих ресурсів аграрного підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [22; 25; 27].

Ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств формується відповідно до ряду принципів [26], якими необхідно послуговуватися: 1) екологічність і екологічна забезпеченість; 2) високий технологічний рівень, універсальність, надійність і комфортність використання технічних засобів за високих показників продуктивності та експлуатації; 3) економічність і енергозбереження; 4) відповідність вимогам комплексної механізації, автоматизації та комп'ютеризації виробничих ресурсів. Забезпечення достатніми фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств є критичним фактором для їх успішної діяльності. Вище наведені вимоги і принципи мають вирішальне значення для забезпечення стійкості та ефективності фінансової діяльності таких підприємств.

Забезпечення високого рівня ліквідності оборотних активів є важливим, оскільки це впливає на платоспроможність підприємства. Ліквідність означає,

що підприємство має достатньо грошових коштів або легко реалізовані активи, щоб вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Забезпечення високого рівня ліквідності оборотних активів допомагає уникнути проблем з оплатою постачальникам та іншим фінансовим обтяженням.

Мінімізація втрат фінансових ресурсів внаслідок інфляції є також важливою, оскільки інфляція може зменшувати реальну вартість грошей. Це означає, що підприємство повинно ретельно контролювати витрати та інвестувати фінансові ресурси в активи, які зберігають свою вартість в умовах інфляції або навіть збільшують її.

Рациональний розподіл фінансових ресурсів між сферами їх використання важливий для забезпечення ефективності діяльності підприємства. Зменшення несплатоспроможної дебіторської заборгованості допоможе зменшити ризик невиконання зобов'язань клієнтами та підтримає здоровий грошовий потік.

Розумний розподіл фінансових ресурсів також допоможе підприємству забезпечити зростання та розвиток.

Загалом, виконання цих вимог і принципів допоможе сільськогосподарським підприємствам забезпечити стійкість та успішну фінансову діяльність у складних умовах господарювання [38].

Таким чином, сукупність виробничих ресурсів аграрного виробництва є особливою, досить складною, інтегрованою системою, яка забезпечує взаємозв'язок різних за своїми характеристиками ресурсних груп матеріального та нематеріального характеру, які дають можливість досягати бажаних результатів шляхом виробництва сільськогосподарської продукції. Окрім того, виробничі ресурси аграрних підприємств характеризуються низкою особливостей.

Зокрема, в розрізі земельних ресурсів – це природні особливості, забрудненість відходами, кліматичні та ландшафтні особливості; у розрізі трудових – сезонні коливання в потребі персоналу, рівень кваліфікації, трудова дисципліна; у розрізі матеріально-технічних – їх обсяг і розміри мають бути достатніми для забезпечення виробництва, вони повинні відповідати потрібній

якості, оскільки низька якість вимагає великого обсягу ресурсів або рівнозначно їх відсутності; між різними структурними елементами ресурсів має бути пропорційність, у розрізі фінансових – сезонна розмежованість здійснення витрат і отримання доходів, тривалість виробничого циклу, високі ризики господарювання та суб'єктивність впливу управлінських рішень на фінансове становище суб'єктів господарювання.

1.3. Сучасні підходи до оцінки ефективності використання виробничих ресурсів

Ефективність – складне економічне поняття, яке відображає взаємодію природних, організаційних та соціально-економічних умов в діяльності суб'єкта господарювання. Загальний ступінь досягнення мети визначає загальну ефективність функціонування соціально-економічної системи.

Дослідження показують, що проблема ефективності сільського господарства є дуже складною, оскільки вона має відображати результативність різноманітної діяльності людей процесі виробництва ними матеріальних благ [1].

Тому складність і багатогранність категорії ефективності не дозволяє виявити один критерій її виміру і змушує розмежовувати ефективність ряду видів та розкривати поняття кожного з них.

На рівні сільськогосподарського підприємства система цілей відбиває інтереси національного господарства, колективні та індивідуальні економічні інтереси. Такі інтереси пов'язані з виробництвом продукції, наданням певних послуг, колективні інтереси – із забезпеченням умов відтворення організації, індивідуальні інтереси – з відшкодуванням витрат праці.

Сутність ефективності аграрного виробництва може бути також виражена через види та критерії. Критерій – це ознака, на підставі якого здійснюється оцінювання рівня ефективності сільськогосподарського виробництва. Ознака – відмінна характеристика об'єкта.

Приватні показники, характеризуючи віддачу навіть найважливіших чинників, таких, як земля, праця, капітал, що не дають певної характеристики рівня ефективності. Тому як критерій необхідний показник, що відображає сукупний вплив всіх факторів. Критерій економічної ефективності повинен відображати сутність економічних відносин у процесі відтворення. Так, при розгляді проблеми ефективності виробництва та реалізації окремого продукту правомірно як критерій використовувати розмір одержаного доходу на одиницю сукупних витрат. З метою оцінювання ефективності діяльності окремого товаровиробника критерієм його ефективності може виступати максимум прибутку при готівкових та виробничих ресурсів.

У сільському господарстві, ефективність виробництва визначається за допомогою різних критеріїв, зокрема, збільшенням доходу при мінімальних витратах живої та уречевленої праці. Це досягається завдяки раціональному використанню різних елементів виробництва, включаючи земельні, матеріально-технічні, трудові та фінансові ресурси. Оцінка ефективності використання цих ресурсів може виконуватися за допомогою різних показників результативності виробництва, які можуть бути виражені як у натуральних, так і в грошовому виразі.

Економічна ефективність виробництва відображає реалізацію фінансово-економічних інтересів і вимірюється різними вартісними показниками. Ці показники включають собівартість виробництва, валовий продукт у поточних цінах, валовий дохід, прибуток, рентабельність і показники фінансового стану підприємства, такі як рівень фінансової стійкості та платоспроможності.

Оцінка цих показників допомагає визначити, наскільки ефективно використовуються ресурси в господарській діяльності та як це впливає на фінансовий результат підприємства. Розрізняють також нормативну та фактичну технологічну ефективність [13].

Нормативна технологічна ефективність знаходить відображення у технологічній картці виробництва певної сільськогосподарської культури. Показники технологічної ефективності використовуються для оцінки ефективності елементів систем землеробства та тваринництва.

При оцінці ефективності використання ресурсів застосовують показники землевіддачі, капіталовіддачі, продуктивності праці, матеріаломісткості та інші. Для оцінки ефективності витрат використовують показники собівартості, окупності, рентабельності та інші.

Оцінюючи рівень ефективності діяльності агропідприємств, широко використовують натуральні показники: врожайність, продуктивність, вихід продукції і т.д. Вони прості та добре зіставні, але їх застосування обмежене через різноманітність використовуваних ресурсів і виробленої продукції. Щоб зробити оцінку використання ресурсів аграрних підприємств, варто використати сучасні методи діагностики та оцінки.

Узагальнюючи дослідження цього питання, нами систематизовано методи здійснення оцінки виробничих ресурсів сільськогосподарських підприємств (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Методи оцінки виробничих ресурсів сільськогосподарських підприємств

Назва	Характеристика
<i>У напрямку формування інформаційної бази</i>	
Критеріальні методи	Характеризуються можливістю формувати інформаційну базу аналізу, базуючись на звітній та/або плановій документації підприємства. При належному інформаційному забезпеченні дана група методів є однією з найточніших, оскільки вихідні дані для проведення розрахунків детерміновані. Використання даних методів обумовлене значним обсягом розрахунків, необхідністю підготовки та оброблення великих за обсягами масивів інформації, відтак вони найбільш доцільні для використання підприємствами з великими масштабами виробництва
Експертні методи	Переважно базою виступають стохастичні дані згідно оцінок експертів. Ця група методів дозволяє отримати високу точність аналізу, проте з великим ступенем ймовірності дозволяють здійснити оцінку ефективності використання виробничих ресурсів
<i>За способом відображення кінцевих результатів</i>	
Графічні методи	За способом відображення кінцевих результатів, графічні методи використовуються для створення наочних графічних представлень аналізу, які можуть включати рисунки, графіки та діаграми. Такий спосіб інтерпретації результатів аналізу є корисним для узагальнення даних, проте для повноцінного розуміння вимагає також представлення відповідних розрахунків та логічних висновків

Продовження табл. 1.1

Математичні методи	Мають у своїй основі певні алгоритми розрахунків показників, вони сконцентровані на моделюванні за факторами виробництва та реалізації продукції. Ця група методів представляє достатньо високу точність розрахунків, але при цьому необхідно створити базу даних, яка керуватиметься, та надають кращу віддачу в умовах застосування обчислювальної техніки за обґрунтованим програмним забезпеченням
Методи логічного аналізу	Алгоритмізовані методи, що ґрунтуються на логічних посланнях та висновках. Ця група методів дозволяє отримати швидкі результати без великих витрат. Ці методи дають позитивний результат в умовах складності або неможливості моделювання процесів або при неможливості формалізації показників
<i>За способом виконання</i>	
Індикаторні методи	Є сучасними та поширеними в умовах ринкової економіки для аналізу та оцінки різних аспектів діяльності підприємств та організацій. Система індикаторів групується за різними напрямками аналізу, такими як індикатори використання ресурсів, праці, ринкової ємності та інші. Кожен індикатор є числовим виразом або співвідношенням між абсолютними або відносними показниками, які відображають найбільш значущі характеристики об'єкта дослідження або поля його діяльності
Матричні методи	Дають можливість проводити аналіз системно, впорядковуючи як елементи в системі, так і сукупність взаємозв'язків між ними. Зв'язки та складові елементи можна розглядати як в статично, так і в динаміці <i>За необхідності врахування динаміки процесів</i>
Статичні методи	Дозволяють проводити оцінку тільки фактичного стану показників, не враховуючи вплив минулих періодів, та визначити найбільш ймовірний розвиток системи на майбутнє. За результатами аналізу з використанням цієї групи методів можна приймати оперативні рішення за тактичними завданнями функціонування та розвитку підприємства, проте не відповідають потребам перспективного планування
Методи стратегічного аналізу	Їх застосування засноване на побудові динамічних моделей аналізованих процесів.

Джерело: складено автором на основі [12, 26, 42]

У науковій літературі охарактеризовано та систематизовано показники економічної ефективності аграрного виробництва та використовуваних ресурсів [16].

Проведення аналізу ефективного використання окремих видів ресурсів дає можливість порівняння ефективності їх застосування в різних галузях і оцінки досягнутого рівня конкретним підприємством та порівняння з показниками кращих представників галузі, а також визначити власний рівень поміж

виробників аналогічної продукції та розробити план виробництва та можливий обсяг витрачання ресурсів на плановий період [5].

Оцінка ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств може бути розділена на три основні етапи, які спрямовані на детальний аналіз і розуміння потенціалу цих підприємств.

На першому, підготовчому етапі, визначається об'єкт оцінки (чи це ресурсний потенціал підприємства в цілому чи окремі його складові), вибирається період, який підлягає оцінці, і встановлюється мета проведення оцінки. Далі, визначаються основні показники для кожної зі складових

ресурсного потенціалу і встановлюються коефіцієнти значущості, які відображають важливість окремих складових. Остаточо, збирається вихідна інформація для проведення оцінки.

Другий етап – розрахунковий – включає в себе аналіз поточного стану ресурсного потенціалу та його перспективи розвитку. На цьому етапі проводиться оцінка наявних ресурсів, їх стану та можливостей для подальшого розвитку. Проводиться розрахунок показників, що характеризують окремі складові ресурсного потенціалу, включаючи кількість, якість, вартість тощо.

Інтегральні характеристики складових ресурсного потенціалу також розраховуються для отримання більш загального уявлення про його стан. Завершується цей етап розрахунком інтегрального коефіцієнта розвитку ресурсного потенціалу підприємства, який може використовуватися для оцінки загального рівня розвитку ресурсного потенціалу.

Третій етап – це аналіз отриманих результатів та формування пропозицій. Проводиться аналіз чинників, що впливають на формування ресурсного потенціалу підприємства, з урахуванням сприятливих і негативних впливів. На основі цього аналізу робляться висновки про рівень ресурсного потенціалу і розробляються заходи для його покращення чи збереження. Також розглядаються найбільш ефективні методи використання наявного ресурсного потенціалу та розробляються сценарії подальшого розвитку підприємства, де ресурсний потенціал є ключовим фактором.

Як ефект від використання сукупних ресурсів може бути використано валову продукцію, товарну продукцію, чисту продукцію або суму прибутку. Формула продуктивності сукупного ресурсного потенціалу у такому разі виглядатиме так:

$$E = \frac{ВП_j(ТП_j, ЧП_j, П_j)}{ДОЗ_j + ТР_j + ОФ_j + ОБФ_j} = \frac{ВП_j(ТП_j, ЧП_j, П_j)}{\sum_{i=1}^i P_{ij}} \quad (1.1)$$

де $ВП_j(ТП_j, ЧП_j, П_j)$ – обсяг валової продукції (товарної продукції, чистої продукції, розмір прибутку) по j -му об'єкту;

$ДОЗ_j$ – грошова оцінка землі по j -му об'єкту;

$ТР_j$ – трудові ресурси по j -му об'єкту;

$ОФ_j$ – вартість основного капіталу по j -му об'єкту;

$ОБФ_j$ – вартість оборотного капіталу по j -му об'єкту;

P_{ij} – обсяг i -го виду ресурсів у вартісному вираженні в загальному обсязі ресурсного потенціалу за j -м об'єктом.

Проведення аналізу рівня ефективності використаних ресурсів за кінцевим підсумком відбувається з метою уясування, чи є ефект від їх вкладення адекватним, та прийняття відповідного управлінського рішення. При цьому використання наведених вище методів для оцінки ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств є недостатнім і вимагає побудови та застосування специфічної системи їх оцінки. Так, дослідження ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств необхідно проводити поетапно.

Ефективність виробництва на підприємствах характеризується широкою системою показників, отриманих шляхом зіставлення обсягів продукції різних видів та доходів з обсягами використовуваних ресурсів та витрат [24]. Як показники ефективності сільськогосподарського виробництва у практиці економічної роботи найширше використовуються: продуктивність тварин; продуктивність праці; капіталовіддача, продуктивність машин та обладнання; матеріаломісткість; собівартість, окупність витрат; рентабельність виробництва та ін.

Рентабельність є важливим показником ефективності підприємства і використовується для оцінки прибутковості окремих продуктів, галузей або

всього виробництва. Цей показник вимірюється у відсотках і виражає відношення маси прибутку до різних вартісних показників:

1) рентабельність продукції – визначається відношенням прибутку до собівартості реалізованої продукції. Цей показник вказує, скільки прибутку приносить конкретна продукція відносно її виробництва;

2) рентабельність галузі – визначається відношенням прибутку до витрат на виробництво всієї галузі. Цей показник дозволяє оцінити, наскільки прибутковою є галузь;

3) рентабельність виробництва загалом – визначається відношенням прибутку до середньорічної вартості основного й оборотного капіталу підприємства. Цей показник оцінює загальну прибутковість виробництва на рівні підприємства.

Даний показник є важливим критерієм для прийняття управлінських рішень та визначення стратегій розвитку підприємства. Вона вказує, наскільки прибутковою є діяльність підприємства та його продукція, і допомагає визначити, які сфери можуть бути покращені для збільшення прибутку.

Рівень рентабельності виробничої діяльності, обчислений загалом по підприємству, залежить від трьох основних факторів – зміни структури реалізованої продукції, її собівартості та середніх цін реалізації. Показники рентабельності повніше, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їхня величина показує співвідношення ефекту з наявними чи спожитими ресурсами. Їх використовують для оцінки діяльності підприємства та як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворення [4].

Таким чином, для всебічної оцінки ефективності використання ресурсів у сільськогосподарському виробництві необхідна чітка система показників, які б відображали різні сторони виробничої діяльності. Застосування конкретних показників залежить від цілей і завдань ефективності сільськогосподарського виробництва, що багато в чому пов'язано з наявністю ресурсів виробництва, їх збалансованістю та рівнем використання.

Аналіз методичних підходів до обчислення сукупної величини ресурсного потенціалу сільського господарства та його складових елементів дозволяє зробити висновок, що в умовах, коли всі відтворювальні процеси в аграрному секторі економіки обслуговуються товарно-грошовими відносинами та відповідно вимірюються вартісними категоріями, переваги набуває грошовий метод обчислення ресурсного потенціалу сільського господарства. При цьому, оцінюючи ресурсний потенціал сільського господарства, окремі складові варто розглядати як відповідні різновиди потенціалів (земельний, трудовий, матеріально-технічний), що дозволить оцінити їх не тільки як матеріальну основу виробництва, а й як носії потенційних можливостей виробництва, закладених у тих або інших ресурсах.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ (на прикладі ПрАТ «МЗВКК»)

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «МЗВКК»

Підприємство ПрАТ «Миронівський завод з виробництва круп і комбікормів» було засновано в 1996 році. До складу МХП підприємство приєдналося у 1998 році. Компанія ПрАТ «МЗВКК» зареєстрована за юридичною адресою Україна, 08800, Київська обл., Обухівський р-н, місто Миронівка, вул. Елеваторна, будинок 1. Потужності підприємства зосереджено в Київській області Обухівського району міста Миронівка та села Владиславка. Бенефіціаром даного підприємства є Юрій Косюк, а директором даного заводу – Олександр Жукотанський.

На сьогодні ПрАТ «МЗВКК» є лідером у виробництві комбікормів в Україні, так як це його основна діяльність. Окрім того, ПрАТ «МЗВКК» займається різноманітною діяльністю в сільському господарстві та оптово-роздрібною торгівлю. Основним напрямом діяльності є виробництво готових кормів для тварин, включаючи ті, які утримуються на фермах, а також виробництво олій та круп [39]. Поза основною діяльністю, компанія також займається виробництвом продуктів борошномельно-круп'яної промисловості та м'яса свійської птиці. Вона також здійснює оптову торгівлю зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин, а також неспеціалізовану оптову торгівлю. Окрім цього, компанія проводить роздрібну торгівлю в неспеціалізованих магазинах, переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами. Вона також займається змішаним сільським господарством та післяврожайною діяльністю. Усі ці види діяльності вказують на широкий спектр операцій та діяльності компанії в агропромисловому секторі, включаючи виробництво та торгівлю сільськогосподарськими товарами та продуктами харчування.

На сьогоднішній день, до складу підприємства входять:

- три виробничі лінії для виготовлення комбікорму загальною щільністю 90 тонн комбікорму на годину, які забезпечують інші підприємства МХП; олійно-пресовий завод з щільністю обробки 1 050 тонн насіння соняшника щоденно; завантаження гранульованого лушпиння соняшника складає 60 тонн на годину; відділ залізничного транспорту, що може завантажувати/вивантажувати зерно з 20 вагонів на добу і завантажувати олію соняшникову в 10 цистерн на добу;
- виробництво круп з щільністю обробки 360 тонн зерна на добу;
- елеватори для зберігання зернових культур об'ємом 120 000 м³;
- елеватори для зберігання олійних культур об'ємом 128,8 тисяч м³;
- лінія грануляції соняшникового лушпиння з продуктивністю 5 тонн на годину тощо.

Підприємство також володіє наступними активами: виробнича лабораторія та допоміжне господарство; котельний комплекс для лушчення і використання газу; автомобільний гараж, службу ремонту та енергетичний сектор; ферму з вирощування перепелів; столову та хлібобулочну кухню, складське господарство та теплицю; залізничний термінал з пропускною здатністю 1 вагон на годину; відділи будівництва та пожежної безпеки, логістики, планування та первинного обліку [39].

ПрАТ «Миронівський завод з виробництва круп і комбікормів» пройшло необхідну сертифікацію: зокрема, підприємство має сертифікат, що підтверджує відповідність системи менеджменту безпеки та якості харчових продуктів згідно вимогам стандарту BRC food safety v.8, область застосування якої «Віджим, фільтрування та пакування в металеві ємності нерафінованої соняшникової пресової сирової олії». Має відповідність BRC GLOBAL STANDARDS KOSHER [19].

Дослідивши обсяги виробництва продукції ПрАТ «МЗВКК» у натуральному виразі за 2021–2022 рр. виявили, що обсяг реалізації продукції зменшився на 2516 тис. т (табл. 2.1). Безумовно такі зміни відбулися у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України.

Таблиця 2.1

**Обсяги виробництва продукції ПрАТ «МЗВКК» у натуральному виразі
за 2021 – 2022 рр., тис. т**

Продукція	2021 р.	2022 р.
1	2	3
Ріпак озимий	383	299
Соняшник	748	698
Жито озиме	246	197
Овес	370	298
Кукурудза	425	243
Просо	365	254
Пшениця продовольча та фуражна	379	225
Ячмінь фуражний	237	134
Олія соняшникова сира нерафінована	334	271
Олія соєва гідратована	213	189
Соняшникове лушпиння гранульоване	201	190
Соя	404	382
Соевий шрот	613	498
Соева оболонка гранульована	549	401
Повнораціонні комбікорми	4632	4411
Концентровані комбікорми	4557	4320
Кормові суміші	2586	2456
БВМД (білково-вітамінно-мінеральні добавки)	2680	2396
Премікси	3869	3413
Всього	23791	21275

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ПрАТ «МЗВКК».

Аналізуючи основні показники логістичної діяльності ПрАТ «МЗВКК» виявили, що в сфері реалізації продукції впродовж 2016-2022 рр. спостерігаються стабільні позитивні тенденції (табл. 2.2, рис. 2.1). Зокрема, обсяги реалізації впродовж досліджуваного періоду зросли на 87%, кількість оптових клієнтів, яких обслуговує підприємство зростає в 2,7 рази. Щодо динаміки використання персоналу в досліджуваному підприємстві, то середня кількість штатних і позаштатних працівників упродовж 2016-2022 рр. збільшилася на 114%, але середня продуктивність праці з розрахунку на одну особу зменшилася на 12,7%. Відповідно, робимо висновок, що ефективність

використання трудових ресурсів у підприємстві знизилася, припускаємо, що внаслідок впливу військових дій.

Таблиця 2.2

Динаміка логістичної діяльності та використання персоналу в ПрАТ

«МЗВКК» за 2016-2022 рр.

Назва показника	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Обсяги реалізації, тис. грн,	258423	228078	290327	301442	307916	55043	483356
Кількість оптових клієнтів, яких обслуговує підприємство, од.	375	344	447	463	659	865	1030
Середня кількість штатних та позаштатних працівників, осіб	424	528	928	1328	1601	921	909
Середня продуктивність праці, тис. грн/особу	609,4	431,3	312,85	226,9	192,32	59,76	531,74

Джерело: складено автором на основі звітності ПрАТ «МЗВКК».

Загалом упродовж 2016-2022 рр. рівень продуктивності праці значною мірою коливався, що може свідчити про нестабільність в управлінні трудовими ресурсами підприємства.

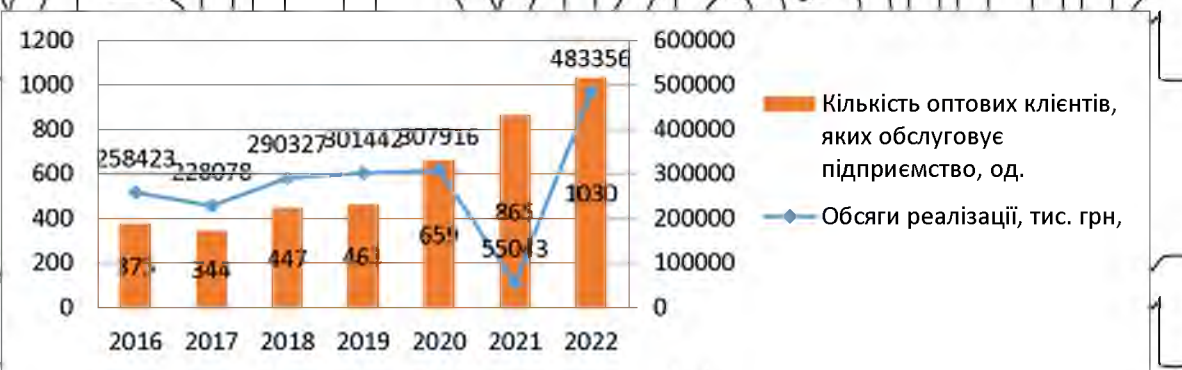

Рис. 2.1. Основні показники логістичної діяльності ПрАТ «МЗВКК»

Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 2.2

У процесі написання дипломної роботи також було досліджено динаміку зовнішньо-економічної діяльності ПрАТ «МЗВКК» (табл. 2.3).

Найменший обсяг послуг зафіксований у розрізі Китаю – близько 20% протягом 2016-2022 рр. Рівень перевезень по Україні знизився (з 92 контрактів у 2016 р. до 59 у 2022 р. або на 35,9%), але продовжує залишатися відносно високим у порівнянні з Китаєм і Західною Європою.

Таблиця 2.3

**Динаміка обсягів реалізації ПрАТ «МЗВКК»
в розрізі географічних сегментів ринку**

Роки	Східна Європа	Азія	Західна Європа	Китай	Україна
1	2	3	5	6	7
<i>Кількість укладених контрактів</i>					
2016	36	87	16	22	92
2018	35	81	25	21	86
2020	38	75	38	20	72
2021	41	73	39	20	60
2022	43	71	44	20	59
<i>Обсяги перевезених вантажів (тис. дол.)</i>					
2016	28,80	5,80	9,60	6,50	3,82
2018	34,48	6,84	11,86	6,90	3,88
2020	47,81	14,43	11,66	8,04	6,66
2021	53,00	15,31	13,02	9,14	6,68
2022	51,41	14,45	11,75	8,39	7,38

Джерело: складено автором на основі звітності ПрАТ «МЗВКК».

Поступово зростають обсяги співробітництва зі Східною Європою. Зокрема, протягом 2016-2022 рр. кількість укладених контрактів із країнами Східної Європи зростає на 19,44%, а обсяги перевезених вантажів збільшилися на 78,51% (рис. 2.2).

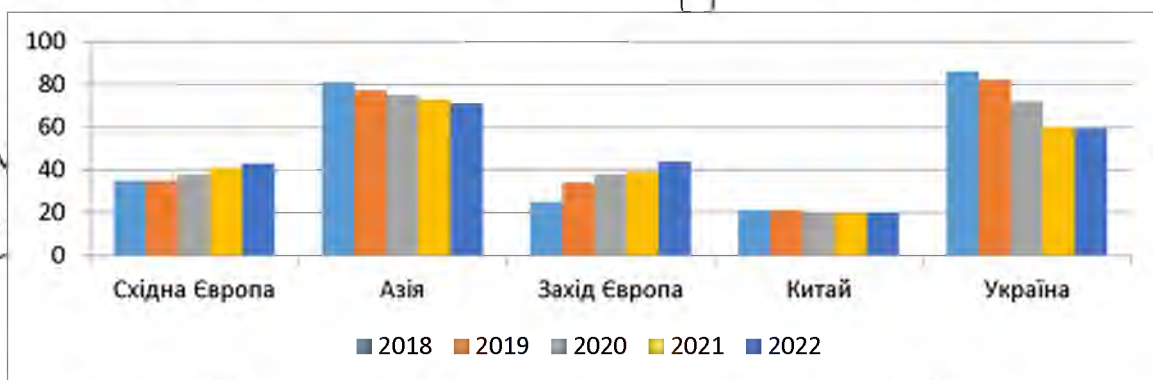

Рис. 2.2. Динаміка обсягів реалізації ПрАТ «МЗВКК» в розрізі географічних сегментів ринку впродовж 2016-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 2.3

Розрахунок основних фінансово-економічних показників діяльності досліджуваного підприємства проводився на основі даних річної фінансової звітності за 2020-2022 рр. (табл. 2.4)

Таблиця 2.4

Результати господарської діяльності ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 рр.

Показники	За рік			Абсолютне відхилення, ±		Темп приросту (спаду), %	
	2020	2021	2022	за 2021-2022 рр.	за 2020-2022 рр.	за 2021-2022 рр.	за 2020-2022 рр.
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	5157619	4652269,5	5509675	857405,5	352056	18,43%	6,83%
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	3511510	2677660	3226161,5	548501,5	-285348,5	20,48%	-8,13%
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	1061604	748605	2239715,5	149110,5	1178111,5	99,19%	110,97%
Реалізовано продукції, тис. грн.	1 758 790	2 147 470	3 554 331	1406861	1795541	65,51%	102,09%
Собівартість/реалізованих послуг, тис. грн.	1 450 874	2 092 427	3 070 975	978548	1620101	46,77%	111,66%
Матеріальні витрати, тис. грн.	2 902 467	1 575 692	2 506 699	981007	-395768	59,09%	-13,64%
Витрати на оплату праці, тис. грн.	233 321	246 854	257 455	10601	24134	4,29%	10,34%
Чисельність працюючих, гол.	1601	921	909	-12	-692	-1,3%	-43,22%
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-48 695	-1767,5	219202	x	x	x	x
Капіталовіддача, грн	1,66	2,87	1,57	x	x	x	x
Капіталомісткість, грн	x	x	x	x	x	x	x
Продуктивність праці персоналу, тис. грн/гол.	1098,56	2331,67	3910,16	1578,5	2811,6	67,7%	255,9%
Матеріаломісткість продукції, %	76,503%	73,37%	70,53%	x	x	x	x
Середня заробітна плата, грн.	2742,7	5578,2	7638,5	2050,3	4895,8	36,9	178,3
Рентабельність (збитковість) продукції, %	-33,41%	-0,08%	7,14%	x	x	x	x
Рентабельність (збитковість) активів, %	-9,40%	-0,04%	3,98%	x	x	x	x
Рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	-15,66%	-0,24%	9,79%	x	x	x	x

Джерело: складено на основі фінансової звітності ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 рр.

Дослідивши фінансові показники ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 рр. виявили, що середньорічна вартість активів зросла на 6,83%. Середньорічна вартість основних засобів зменшилася на 8,1%. Також важливо відзначити стабільність фінансового забезпечення, яка проявилася в зростанні середньорічної вартості капіталу в 2,1 рази за досліджуваний період.

Обсяг реалізованої продукції у 2022 році зріс в 2 рази в порівнянні з 2020 роком, що свідчить про збільшену активність бізнесу. Собівартість реалізованих послуг зросла в 2,1 рази впродовж 2020-2022 рр. Це може вплинути на прибутковість компанії та вимагати управління витратами. Чисельність працюючих зменшилася на 43,2%. Це може бути наслідком оптимізації ресурсів і автоматизації бізнес-процесів.

У 2022 р. підприємство зросло в 0,5 рази порівняно з 2020 роком. Це вказує на поліпшення фінансової результативності. Проте в 2021 році даний показник значно впав й був меншим від 2020 року аж на 99,6%. Підприємство в даний період було на межі банкрутства, проте вже з 2022 року зуміло покращити своє фінансове становище.

Показник капіталовіддачі даного підприємства впродовж даного періоду зріс в 0,4 рази, а капіталомісткості – в 0,2 рази. Продуктивність праці персоналу зросла в 3,6 рази, що може свідчити про оптимізацію бізнес-процесів та раціоналізацію витрат. Рентабельність (збитковість) продукції та активів зросла в 0,2 й 0,4 рази відповідно. Рентабельність (збитковість) власного капіталу підвищилась в 0,2 рази впродовж 2020-2022 років. Це свідчить про покращення фінансової стабільності підприємства.

Усі ці показники свідчать про загальне покращення фінансового стану та результативності ПрАТ «МЗВКК», але також вказують на важливі аспекти, які потребують уваги та управління для забезпечення стабільного та прибуткового розвитку. Підсумовуючи аналіз фінансово-економічних показників ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 роки, можна визначити наступні ключові висновки - підприємство демонструє стійкий позитивний розвиток зростанням обсягів активів, обсягів послуг та чистого прибутку протягом трьох років. Збільшення

продуктивності праці на 255% свідчить про оптимізацію робочих процесів та підвищення ефективності робочої сили. Покращення рентабельності вказує на позитивну фінансову стабільність та ефективне управління ресурсами.

Збільшення собівартості послуг та матеріальних витрат вимагає уваги до оптимізації витрат.

2.2. Аналіз виробничих ресурсів підприємства

У процесі написання магістерської роботи було проаналізовано складові виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК» у наступній послідовності основні засоби, фінансові ресурси, кадри. Також у ході дослідження проаналізували ринковий потенціал досліджуваного підприємства та головну складову його діяльності.

До основних показників ефективності використання основних засобів належать капіталовіддача та капіталомісткість основних засобів.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів було виконано методом порівняння фактичного їх рівня за звітний період з аналогічними показниками попереднього періоду (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз ефективності використання основних засобів на ПрАТ «МЗВКК»

впродовж 2020-2022 рр.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення, (т, ф)	
				у 2021 році	у 2022 році
1. Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн.	3024746	2789247	3318427	-235499	529180
2. Вартість реалізації, тис. грн.	2432095	2147470	3554331	-284625	1406861
3. Валовий прибуток, тис. грн.	307916	54930	483356	-252986	428426
4. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	-314527	-66962	288065	247565	355027
5. Капіталовіддача основних засобів, грн.	-0,0938	-0,0004	0,0398	0,0934	0,0402
6. Капіталомісткість основних засобів, грн.	-0,4566	-0,0024	0,0979	0,4542	0,1003

7. Отримано в розрахунку на 100 грн. основних засобів:					
- валового прибутку	10,180	1,969	14,566	-8,211	12,596
- прибутку від операційної діяльності	-10,398	-2,401	8,681	7,998	11,081

Джерело: складено на основі фінансової звітності ПрАТ «МЗВКК» [Додаток Б]

Аналіз розрахунків показує наступні ключові відмінності та тенденції, а саме середньорічна вартість ОЗ зросла на 9,7% у 2022 році, порівняно з 2020 роком. Це може свідчити про зростання активів підприємства та розширення його операцій. Вартість реалізації у 2022 році зросла на 46,1% від початкового року. Це може бути пов'язане зі змінами в обсягах продажу та послуг підприємства. Відповідно валовий прибуток у 2022 році зріс в 1,6 рази. Це може бути пов'язано зі змінами в собівартості продукції та послуг.

Фінансовий результат від операційної діяльності у 2022 році покращився, зростаючи при цьому в 0,9 рази. Це свідчить про позитивні зміни у фінансовому результаті підприємства. Показник капіталовіддачі в 2022 році зріс в 0,4 рази, порівняно з 2020 роком. Це може вказувати на покращення ефективності використання оборотних активів підприємства. Капіталомісткість протягом аналогічного періоду також зросла в 0,2 рази. Це може свідчити про збільшення прибутковості оборотних активів.

Показник отримано в розрахунку на 100 грн. основних засобів (валового прибутку) протягом трьох останніх років збільшився в 1,4 рази, що свідчить про покращення ефективності використання основних засобів підприємства для генерації прибутку. Показник отримано в розрахунку на 100 грн. основних засобів (прибутку від операційної діяльності) протягом даного періоду зріс в 0,8 рази.

Загалом, зміни у цих показниках вказують на покращення фінансової діяльності підприємства, збільшення прибутковості та позитивні тенденції щодо використання активів та капіталу. Важливою проблемою у формуванні матеріальних ресурсів ПрАТ «МЗВКК» є забезпечення діяльності паливом і необхідними запчастинами, що вимагає встановлення надійних, взаємовигідних відносин із постачальниками. Інструментами такої співпраці є інтеграційні

процеси з постачальниками, стратегічне партнерство, встановлення довгострокових договірних відносин.

У даному ракурсі були розглянуті показники ефективності використання оборотних активів підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз ефективності використання оборотних засобів на ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 рр.

Показники	Рік			Абс. відхилення, ±	
	2020	2021	2022	2021 від 2020 рр.	2022 від 2021 рр.
Виробничі запаси, тис. грн.	75265	91352	119512	16087	28160
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	288149	502980	1466904	214835	963924
Оборотні активи, тис. грн.	2038922	1860245	2619186	-178677	758941
Дохід від реалізації, тис. грн.	208308	830861	2759863	622553	1929002
Собівартість, тис. грн.	1450874	3070975	2092540	1620101	-978435
Період операційного циклу, днів	40,06	40,06	15,73	-	-

Джерело: розраховано автором на основі статистичної звітності ПрАТ «МЗВКК»

Виконані розрахунки свідчать, що виробничі запаси зросли в 1,6 рази впродовж поданих років. Це може вказувати на збільшену активність у виробництві або збільшену кількість запасів.

Дебіторська заборгованість значно зросла в 5 раз у 2022 році порівняно з 2020 роком. Це вказує на збільшення обсягу невиручених рахунків або відстрочку оплати від клієнтів. Загальні оборотні активи збільшилися на 28,5% за 2022 рік в порівнянні з 2020 роком.

Дохід від реалізації значно збільшився в 13,2 рази у 2022 році. Це вказує на значне зростання прибутковості підприємства. Собівартість у 2021 році зросла, збільшившись у 2,1 рази, проте в 2022 році відбулося зниження вартості на 44,2% у порівнянні з попередніми роками. Такі зміни можуть бути наслідком змін у витратах на виробництво.

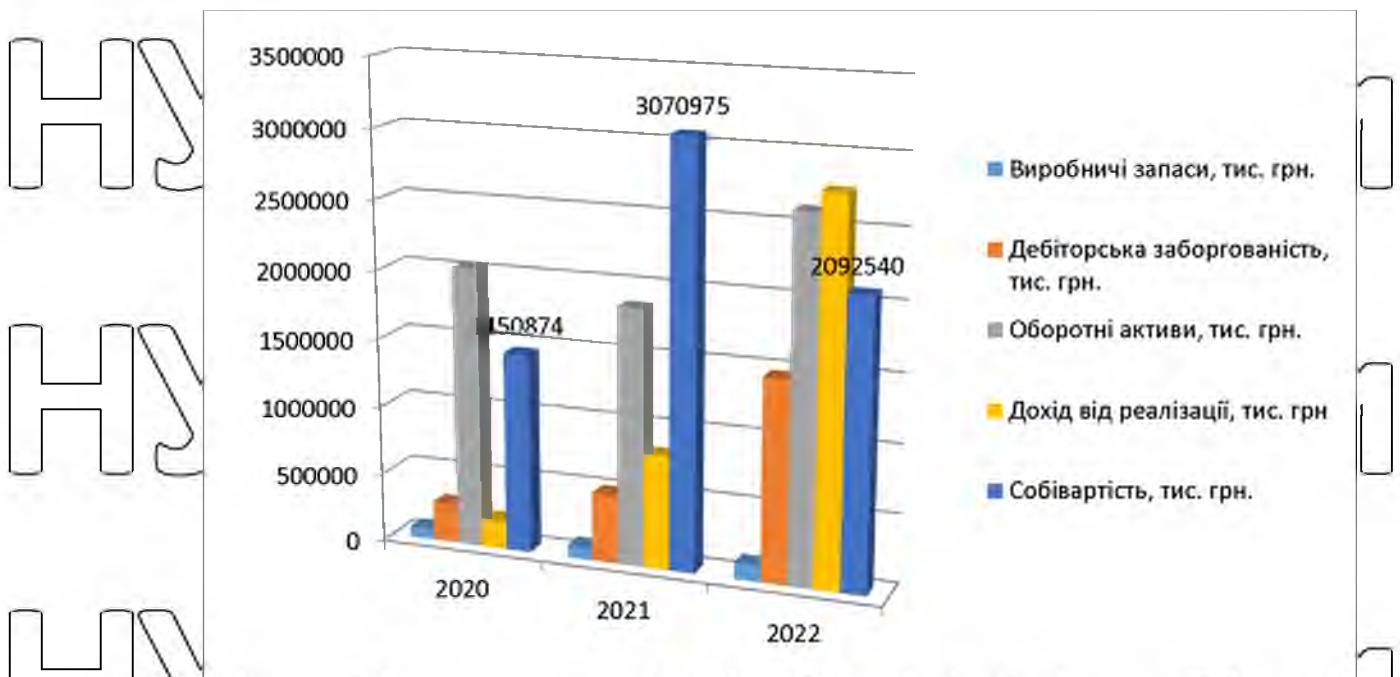

Рис. 2.3. Показники ефективності використання оборотних засобів на ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.6.

Загальною тенденцією є зростання доходів від реалізації та дебіторської заборгованості, а також зниження собівартості у 2022 році.

Період операційного циклу скоротився, що може свідчити про покращення управління оборотними активами та підвищення ефективності виробництва.

Загалом, операційний цикл підприємства зменшувався впродовж 2020-2022 рр. в основному за рахунок того, що зростала чиста виручка від реалізації.

Можна констатувати, що виявлена тенденція свідчить про покращення ресурсної політики ПрАТ «МЗВКК» в частині управління оборотними активами та покращення ділової активності: вкладені у виробництво засоби швидше обертаються та повертаються.

Фінансові ресурси характеризують можливість використання грошових коштів ПрАТ «МЗВКК» з метою придбання й залучення матеріально речових і трудових ресурсів. Вони обумовлюють здатність аналізованого підприємства до залучення необхідного капіталу, внутрішньої капіталізації, а також потенційні інвестиційні можливості.

У ході дослідження виявлено, що для формування фінансових ресурсів ПрАТ «МЗВКК» використовуються такі інструменти фінансового менеджменту: управління активами (необоротними і оборотними), управління капіталом, управління грошовими потоками, управління інвестиціями, управління ризиками та ін.

Попри те, сучасні умови спричиняють складності в отриманні фінансових ресурсів з даних джерел, а саме високу вартість залучення, складність та тривалість процедур, високий рівень ризиків.

Отже, основним джерелом фінансових ресурсів, переважно, залишається власна виробнича діяльність, що стримує розвиток ресурсного потенціалу ПрАТ «МЗВКК» і результативність їх діяльності.

Основними результуючими показниками формування фінансової складової ресурсного потенціалу ПрАТ «МЗВКК» є фінансові коефіцієнти підприємства.

У ході аналізу ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «МЗВКК» (табл. 2.7) виявили, що протягом 2020-2022 рр. підприємство мало стабільні показники фінансової стійкості.

Таблиця 2.7

Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «МЗВКК»

Показники	Нормативне значення	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, ±		Відносне відхилення, %	
					2021 від 2020 рр.	2022 від 2021 рр.	2021 від 2020 рр.	2022 від 2021 рр.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Показники фінансової стійкості								
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,5–0,8	0,330	0,336	0,417	0,006	0,081	101,8	124,1
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,2–0,5	0,670	0,664	0,583	-0,006	-0,081	99,1	87,8

Продовження табл. 2.7

Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	0,25–1	0,100	0,100	0,100	0,000	0,000	100,0	100,0
Коефіцієнт фінансової залежності	1,25–2,0	3,028	2,975	2,397	-0,053	-0,579	98,2	80,6
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,05–0,10	0,200	0,200	0,300	0,000	0,100	100,0	150,0
Коефіцієнт структури залученого капіталу		0,473	0,443	0,360	-0,030	-0,083	93,6	81,3
Коефіцієнт інвестування	>1,0	1,252	1,296	1,363	0,044	0,067	103,5	105,1
Коефіцієнт покриття запасів і затрат власними оборотними коштами	0,6–0,8	0,313	0,519	0,875	0,206	0,355	166,0	168,4
Коефіцієнт прогнозу банкрутства	в динаміці	0,384	0,371	0,321	-0,012	-0,050	96,7	86,5
Коефіцієнт фінансової стійкості	-	0,936	0,909	1,119	-0,027	0,210	97,1	123,1
Показники ліквідності та платоспроможності								
Власний оборотний (функціонуючий) капітал (ВОК)	> 0	241051	261105	308472	20054	47367	108,3	118,1
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	2,0–2,5	0,252	0,496	0,533	0,244	0,037	197,0	107,4
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,8–1,5	1,485	1,603	1,520	0,119	-0,083	108,0	94,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25–0,3	0,079	0,133	0,037	0,055	-0,096	169,4	28,1
Частка оборотних активів в активах підприємства	-	0,736	0,741	0,694	0,004	-0,047	100,6	93,7
Частка власних оборотних коштів в оборотних активах	-	0,521	0,501	0,463	-0,020	-0,038	96,2	92,3
Частка виробничих запасів в оборотних активах	-	0,289	0,200	0,183	-0,089	-0,017	69,2	91,6
Частка власних оборотних коштів у покритті запасів і витрат	-	1,804	2,507	2,526	0,703	0,019	138,9	100,8

Джерело: розраховано автором на основі статистичної звітності ПрАТ «МЗВКК»

Так, коефіцієнт фінансової незалежності мав тенденцію до підвищення та на кінець аналізованого періоду досяг нормативного значення 0,417. При цьому знизився коефіцієнт концентрації залученого капіталу з 0,670 у 2020 р. до 0,583 у 2022 р., що свідчить про зниження залежності підприємства від зовнішніх

джерел фінансування. Коефіцієнт покриття запасів і затрат власними оборотними коштами за аналізований період істотно зріс (з 0,313 у 2020 р. до 0,873 у 2022 р.) та перевищив норматичне значення, що підтверджує посилення фінансової стійкості підприємства. Також серед позитивних змін слід відзначити зниження коефіцієнту банкрутства з 0,384 у 2020 р. до 0,321 у 2022 р. (рис. 2.4).

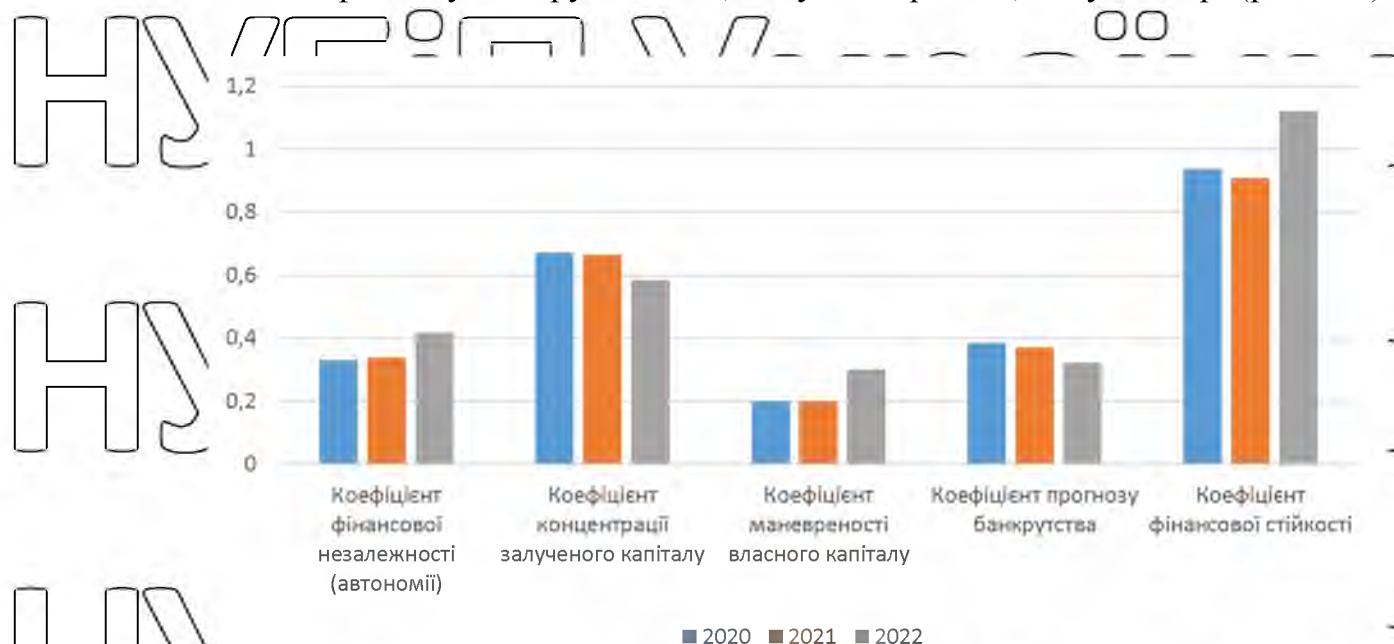

Рис. 2.4. Показники фінансової стійкості ПрАТ «МЗВКС»

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.7

Аналіз ліквідності та платоспроможності ПрАТ «МЗВКС» дав можливість зробити висновок про невідповідність ряду показників нормативним значенням. Серед позитивних моментів варто відзначити високу частку оборотних активів в активах підприємства (близько 70%), що свідчить про досить мобільну структуру активів підприємства, а також зростання частки власних оборотних коштів покритті запасів і затрат з 1,804 у 2020 р. до 2,526 у 2022 р. (рис. 2.5).

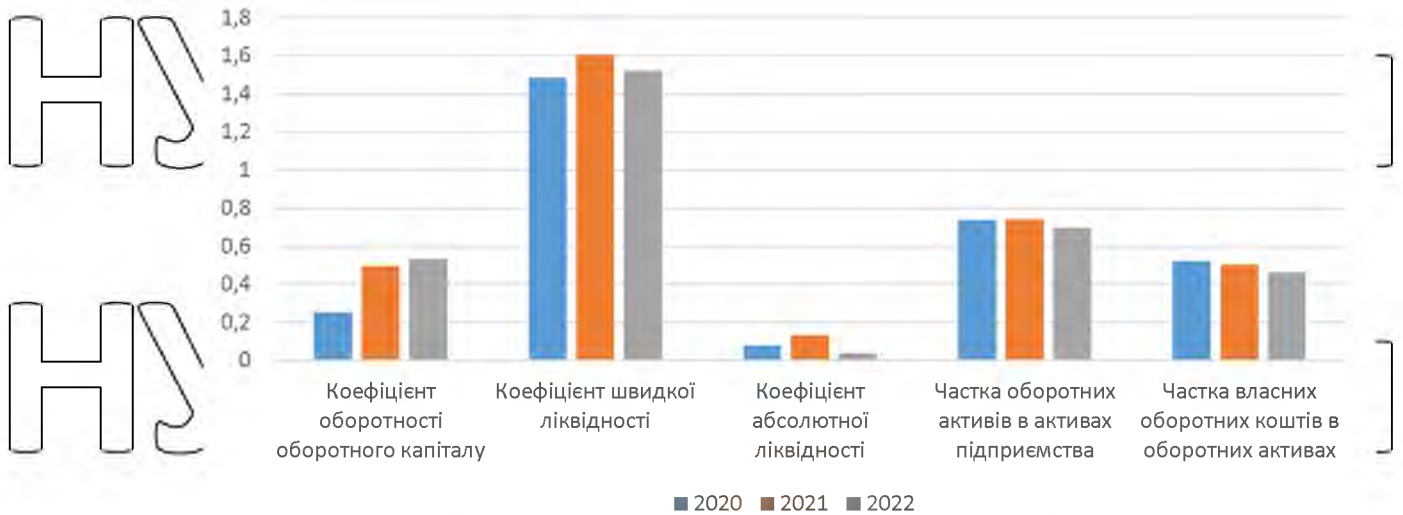

Рис. 2.5. Показники ліквідності та платоспроможності ПрАТ «МЗВКК»

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.7

Що стосується кадрового потенціалу досліджуваного підприємства, то визначальну роль у формуванні трудового потенціалу має кадрова служба ПрАТ «МЗВКК». За сучасних умов її роль на підприємстві кардинально змінилась, перейшовши від формальної реалізації процедур документування прийняття та обліку роботи персоналу на підприємстві до активної участі в управлінні процесами формування, використання і розвитку трудової компоненти ресурсного потенціалу.

Головним принципом комплектування ПрАТ «МЗВКК» кадрами є не пасивне очікування потенційних кандидатів для влаштування на роботу, а активна участь в залученні робочої сили. У рамках загальної оцінки забезпеченості трудовими ресурсами ПрАТ «МЗВКК» було проаналізовано склад і структуру персоналу, забезпеченість підприємства робітниками, адміністративно-управлінським персоналом і спеціалістами (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Оцінка забезпеченості трудовими ресурсами ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Темп росту до попереднього періоду, %	
				2021 р.	2022 р.
Чисельність працівників, всього	1601	921	909	57,5	98,7
з них:					

Продовження табл.2.8

- керівники та начальники відділів	90	75	74	83,3	98,7
- спеціалісти	108	87	87	80,6	100
- робітники	1403	759	748	54,1	98,6

Джерело: розраховано автором на основі статистичної звітності ПрАТ «МЗВКК»

Виявлено, що чисельність працюючих протягом усього аналізованого періоду скорочувалася (табл. 2.8, рис. 2.6).

Відтак, загальна чисельність працівників зменшилась на 43,22% на кінець досліджуваного періоду.

Найбільше скорочення відбулося у розрізі робітників – на 46,7%, що можемо пояснити перебудовою багатьох бізнес-процесів підприємства, заміною ручної праці автоматизованою та переведенням низки виробничих процесів на аутсорсингову основу.

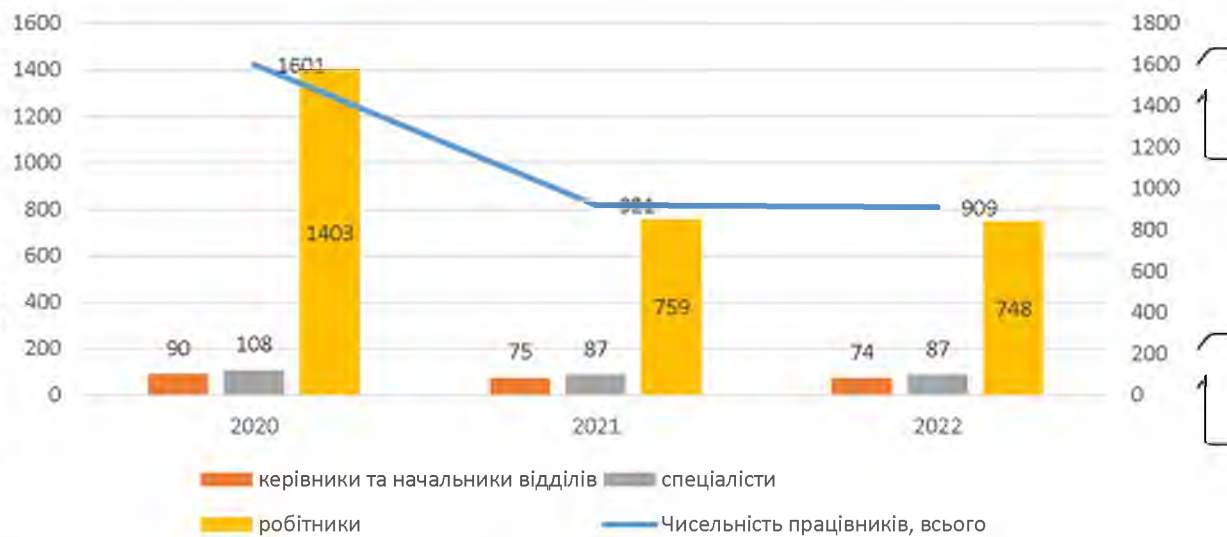

Рис. 2.6. Оцінка забезпеченості трудовими ресурсами ПрАТ «МЗВКК»

Джерело: побудовано автором на основі табл.2.8

Важливим у діяльності підприємства є рух робочої сили. Передумовою зростання продуктивності праці та ефективності виробництва є стабільність складу персоналу.

Таблиця 2.9

Рух трудових ресурсів на ПрАТ «МЗВКК», 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абс. відхилення до попереднього періоду	
				2021 р.	2022 р.
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	1601	921	909	-680	-12
Прийнято на підприємство	203	130	133	-73	3
Вибуло з підприємства	883	142	146	(-741)	4
Коефіцієнти:					
- обороту з приймання	0,127	0,141	0,146	0,014	0,005
- обороту з вибуття	0,552	0,154	0,161	-0,397	0,006

Джерело: розраховано автором на основі статистичної звітності ПрАТ «МЗВКК»

За даними табл. 2.9 можна зробити висновок, що за 2020-2022 рр. у ПрАТ «МЗВКК» відбувалося звільнення та прийняття працівників. Коефіцієнт прийняття був найвищим у 2021 р. – 0,141. У той же час за даний період було звільнено 142 працівники, коефіцієнт вибуття склав 0,154. 2022 рік характеризується подальшим зниженням кількості прийнятих і зростанням звільнених працівників. Отже, можемо зробити висновок, що за роки роботи підприємства склався колектив висококваліфікованих працівників, справжніх майстрів своєї справи, хоча під впливом об'єктивних факторів відбувається скорочення робітників. Графічно оцінка забезпеченості трудовими ресурсами наведена на рис. 2.7

Рис. 2.7. Оцінка забезпеченості трудовими ресурсами

ПрАТ «МЗВКК», 2020-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.9

Отже, з проведеного аналізу кадрової складової ресурсної політики ПрАТ «МЗВКК» можна зробити наступний висновок. Підприємство сформувало систему стимулювання персоналу, здійснило підбір професіоналів у відповідній сфері діяльності, при цьому колектив складають молоді, амбітні працівники у віці 35 – 40 років в фазі кар'єрного росту.

Критеріями результативності формування трудової складової потенціалу розвитку ПрАТ «МЗВКК» є: оптимальність структури персоналу, зменшення плинності кадрів і поліпшення інших показників руху персоналу, якість результатів і продуктивність праці, що випереджають темпи зростання продуктивності праці в порівнянні з ростом витрат на персонал, сукупність витрат на формування трудового потенціалу.

Із метою діагностики ефективності функціонування підсистеми персоналу ПрАТ «МЗВКК» було досліджено задоволення рівнем заробітної платні персоналом ПрАТ «МЗВКК» і ступінь важливості різних видів внутрішньої та зовнішньої винагороди для працівників ключових відділів підприємства (виробничих цехів, відділу збуту та відділу МТЗ) шляхом опитування працівників за самостійно розробленою для цієї мети анкетною. Систематизовані результати дослідження представлено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10
Зважена оцінка (на кількість працівників підрозділу) ступеню важливості різних видів винагороди для працівників ПрАТ «МЗВКК»

Типи винагороди	Виробничий цех (11 осіб)	Олієпресовий цех (5 осіб)	Елеватор (4 особи)	Відділ збуту (5 осіб)	Середнє значення за підрозділами
1. Внутрішня винагорода					
Відчуття досягнення результату в роботі	3,3	3,2	5,0	3,4	3,7
Змістовність праці (інтерес до роботи, можливість розвитку особистості)	1,4	2,6	4,3	3,2	2,9
Разом внутрішня винагорода:	4,7	5,8	9,3	6,6	6,6

Продовження табл.2.10

2.1. Зовнішня винагорода (грошова)					
Заробітна плата	6,5	6,2	5,9	5,8	5,9
Премії, надбавки, доплати	4,7	3,6	3,3	4,2	3,9
Разом грошова зовнішня винагорода:	11,2	9,8	8,3	10,0	9,8
2.2. Зовнішня винагорода (негрошова)					
Просування за службою	4,1	3,6	3,8	3,2	4,2
Символи службового статусу (наприклад, службовий автомобіль)	4,1	4,8	4,0	4,6	4,4
Додаткові пільги (наприклад, оплачувана підприємством відпустка)	4,0	4,0	2,8	1,6	3,1
Разом негрошова зовнішня винагорода:	12,2	12,4	10,4	11,4	11,6

Джерело: проведене автором соціологічне опитування

За результатами опитування вдалося підтвердити гіпотезу, висунуту на початку проведення дослідження трудових ресурсів, що рівень заробітної плати – найважливіший складовий елемент існуючої на підприємстві системи винагородження для працівників організаційних підрозділів підприємства. Також необхідно зазначити, що більшість працівників підприємства незадоволені рівнем оплати праці на підприємстві.

Наведені в Додатку А показники дозволяють оцінити всі системи підприємства, що в кінцевому підсумку впливають на якість послуг ПрАТ «МЗВКК».

У свою чергу, виконана оцінка якості виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК» засвідчила, що досліджуване підприємство має достатньо високі показники якості надання послуг. Зокрема, станом на 2022 р. найвищим рівнем характеризувалися такі показники як коефіцієнт якості організації праці (8,8), коефіцієнт безвідмовності обладнання (0,93) та ремонтпридатності обладнання (0,89), коефіцієнт безвідмовності системи забезпечення запчастинами (0,93), а також коефіцієнт рівня якості обслуговування споживачів (8,1) (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Оцінка якості виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК»

Показники	2019 р.	2020 р.	2022 р.
Оцінка якості персоналу			
Коефіцієнт збалансованості $K_{зб}$	1,02	0,98	0,88
Коефіцієнт порівняння рівня кваліфікації $\bar{P}$	0,71	0,68	0,78
Коефіцієнт відповідності умовам праці $K_{відп}$	0,68	0,75	0,78
Коефіцієнт якості організації праці $K_{орг.пр.}$	7,7	8,5	8,8
Оцінка якості роботи обладнання			
Рівень механізації та автоматизації $I_{мех.авт.}$	0,65	0,68	0,71
Коефіцієнт безвідмовності T	0,90	0,89	0,93
Коефіцієнт ремонтпридатності T_p	0,68	0,93	0,89
Коефіцієнт використання робочого часу обладнанням $\eta_{роб.}$	0,75	0,81	0,87
Оцінка системи забезпечення запчастинами			
Коефіцієнт безвідмовності T	0,88	0,95	0,95
Коефіцієнт ремонтпридатності T_p	0,75	0,88	0,82
Середній час очікування необхідних запчастин, діб	8	10	13
Оцінка якості обслуговування споживачів			
Коефіцієнт рівня якості обслуговування споживачів $K_{як}$	7,8	8,2	8,1

Джерело: сформовано автором за даними ПрАТ «МЗВКК»

Під час аналізу використання фінансових ресурсів ПрАТ "МЗВКК" було виявлено, що протягом 2020-2022 років підприємство демонструвало стабільні показники фінансової стійкості. На основі наданих даних і показників фінансової стійкості ПрАТ "МЗВКК" можна зробити висновок, що підприємство проявило позитивні тенденції у поліпшенні своєї фінансової стійкості протягом розглянутого періоду (з 2020 року по 2022 рік):

1. Коефіцієнт фінансової незалежності підприємства зріс до нормативного значення 0,417, що свідчить про здатність підприємства покривати свої фінансові потреби з власних джерел, менше вдаючись залученому капіталу.
2. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу зменшився з 0,670 в 2020 році до 0,583 в 2022 році, що вказує на зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Це може свідчити про позитивний тренд стосовно власних фінансових ресурсів підприємства.

3. Зростання коефіцієнта покриття запасів і затрат власними оборотними коштами з 0,313 в 2020 році до 0,875 в 2022 році свідчить про здатність підприємства ефективно використовувати свої власні фінансові ресурси для покриття витрат.

4. Зменшення коефіцієнта банкрутства з 0,384 в 2020 році до 0,321 в 2022 році свідчить про зниження ризику банкрутства підприємства. Це означає, що підприємство стало менш вразливим до фінансових труднощів.

Незважаючи на позитивні аспекти в аналізі ліквідності та платоспроможності, виявлені невідповідності деяких показників нормативним значенням свідчать про потребу в подальшому вдосконаленні фінансової стратегії та управління підприємством для забезпечення фінансової стійкості та готовності до змін в економічному середовищі.

Загалом, підприємство продемонструвало позитивні зміни в своїй фінансовій стійкості, зменшивши залежність від зовнішніх джерел фінансування та покращивши здатність покривати витрати за рахунок власних оборотних коштів. Водночас, питання ліквідності та платоспроможності залишаються актуальними і можуть вимагати подальших заходів для поліпшення фінансового стану підприємства.

Що стосується кадрового потенціалу досліджуваного підприємства, то, насамперед, відзначимо, що в основі формування трудової компоненти потенціалу розвитку підприємства є: планування потреби окремих категорій персоналу за професійними і кваліфікаційними характеристиками, оцінка і відбір, найм, введення в посаду, адаптація, атестація кадрів, підвищення кваліфікації, перекваліфікація, ротация, формування кадрового резерву, забезпечення кар'єрного зростання, звільнення.

2.3. Оцінка ефективності використання виробничих ресурсів

Ефективність виробництва визначається через зв'язок між витратами суспільної праці, які вкладаються в виробництво, та отриманими результатами.

які включають в себе вироблену продукцію, надані послуги та фінансові показники. Ефективність оцінює рівень використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів підприємства як засіб досягнення високих фінансових результатів. Важливо підкреслити, що фінансовий результат, тобто сума прибутку, сам по собі не відображає рівень ефективності, оскільки він є наслідком ефективної роботи підприємства. У процесі дослідження було проведено аналіз фінансових результатів ПРАТ «МЗВКК» за 2020-2022 рр. (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Динаміка і структура доходів ПРАТ «МЗВКК» за 2020-2022 рр.

Вид доходу	За рік, тис. грн.			Абсолютне відхилення, ±		Темп приросту, %		Питома вага у підсумку за рік, %			Відхилення питомої ваги, %	
	2020	2021	2022	2022 від 2021 рр.	2022 від 2020 рр.	2022 від 2021 рр.	2022 від 2020 рр.	2020	2021	2022	2022 від 2021 рр.	2022 від 2020 рр.
Чистий дохід	1758790	2147470	3554331	1406861	1795541	65,51	102,09	49,55	60,31	50,45	36,69	50,45
Інші операційні доходи	27877	117877	8517	-109360	-19360	-92,61	-69,49	33,33	79,16	7,22	20,84	66,67
Інші фінансові доходи	27	31	49	18	22	58,06	81,48	55,10	63,27	100	36,73	44,90
Інші доходи	2928	149543	42983	146615	40055	5045	1368	1,9	94,61	3,49	91,12	1,59
Всього доходів	1791622	2270921	3603880	479299	1812258	26,75	100,91	x	x	x	x	X

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Проаналізуємо динаміку і структуру доходів ПРАТ «МЗВКК» за 2020-2022 роки. З 2020 по 2022 рік, чистий дохід зріс у 2 рази, що є значним зростанням. Темп приросту від 2021 до 2022 року склав 65.51%, що є високим показником. Чистий дохід у 2022 році склав більше половини (60.31%) від загальних доходів компанії, що свідчить про важливість цього виду доходу. Відхилення питомої ваги чистого доходу від 2021 до 2022 року становить 13.62%, а від 2020 до 2022 року - 13.62%, що також є значущими змінами. З 2020 по 2022 рік, інші операційні доходи знизились на 109360 тис. грн, що є суттєвим зменшенням. Темп приросту від 2021 до 2022 року склав -92.61%, що свідчить про глибокий

стад цього виду доходу. Інші операційні доходи в 2022 році стали зрости в 0,3 рази, порівняно з 2020 роком.

З 2020 по 2022 рік, інші фінансові доходи зросли у 1,8 рази, що є помірним зростанням. Інші фінансові доходи зросли в 14,7 рази й складають невелику частку (1.59%) у загальних доходах компанії в 2022 році.

Загальні доходи за вказаний період зросли в 2 рази. Темп приросту загальних доходів від 2020 до 2022 року становить 100,91%. Виходячи з питомої ваги окремих видів доходів, можна побачити, що чистий дохід має найбільший вплив на загальні доходи компанії, а інші операційні доходи мають найменший

вплив (рис. 2.8).

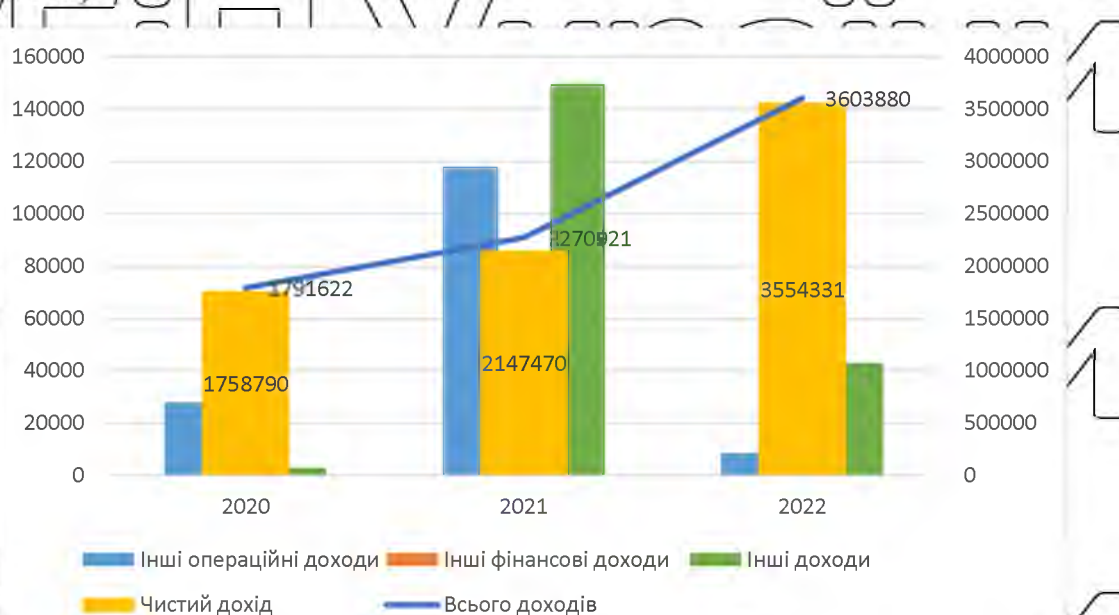

Рис. 2.8. Динаміка доходів ПрАТ «МЗВКК»

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.12

У ході аналізу витрат досліджуваного підприємства (табл. 2.12) виявили, що компанія змогла досягти значущого зростання свого чистого доходу та інших доходів у 2022 році, що свідчить про успішну фінансову діяльність. У той же час, інші операційні доходи зазнали суттєвого спаду. Можливо, компанія має потенціал для подальшого розвитку та оптимізації своїх операцій з урахуванням структури доходів.

Таблиця 2.13

Динаміка і структура витрат ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 роки

Види витрат, тис. грн.	За рік, тис. грн.			Абсолютне відхилення, ₴		Темп приросту, %		Питома вага у підсумку за рік, %			Відхилення питомої ваги, %	
	2020	2021	2022	2022 від 2021 рр.	2022 від 2020 рр.	2022 від 2021 рр.	2022 від 2020 рр.	2020	2021	2022	2022 від 2021 рр.	2022 від 2020 рр.
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1450874	2092427	3070975	978548	1620101	46,75	111,51	20,68	29,94	49,38	19,44	28,7
Адміністративні витрати	278104	118760	103836	-12924	-172268	-10,88	-61,93	82,96	23,56	23,47	-0,09	-29,49
Витрати на збут	49933	26603	81848	55245	31915	207,04	63,88	28,19	16,71	54,1	37,39	25,91
Інші операційні витрати	0	4519	16124	11605	-1817	256,09	-99,12	99,06	0,24	0,7	0,46	-98,36
Фінансові витрати	171348	169958	204633	34675	33285	20,89	19,41	19,43	29,29	41,28	11,99	11,85
Інші витрати	1775	61655	740696	679041	738921	1099,55	41669	0,24	9,33	90,43	81,1	90,19
Всього витрат	1952034	2473922	4220112	1746190	2268078	70,58	116,19	46,72	30,41	22,87	-7,54	-23,85

Джерело: складено на основі фінансової звітності ПрАТ «МЗВКК»

Аналіз показників динаміки і структури витрат ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 роки дає наступні результати - собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшилась в 2,1 рази. Велика частина цього приросту припадає на 2021-2022 роки, коли витрати зросли на 111,51%. Це може свідчити про збільшення обсягу виробництва або збільшення собівартості виробництва. Структура витрат залишається стабільною з року в рік, і собівартість реалізації продукції є найбільшою складовою витрат. Витрати на адміністративні цілі зменшились в 0,4 рази. Це може свідчити про ефективне управління адміністративними витратами. Питома вага адміністративних витрат зменшилася від 2021 до 2022 року, але залишається важливою складовою витрат. Питома вага витрат на збут також зросла, що свідчить про їхню важливість для підприємства (рис. 2.9).

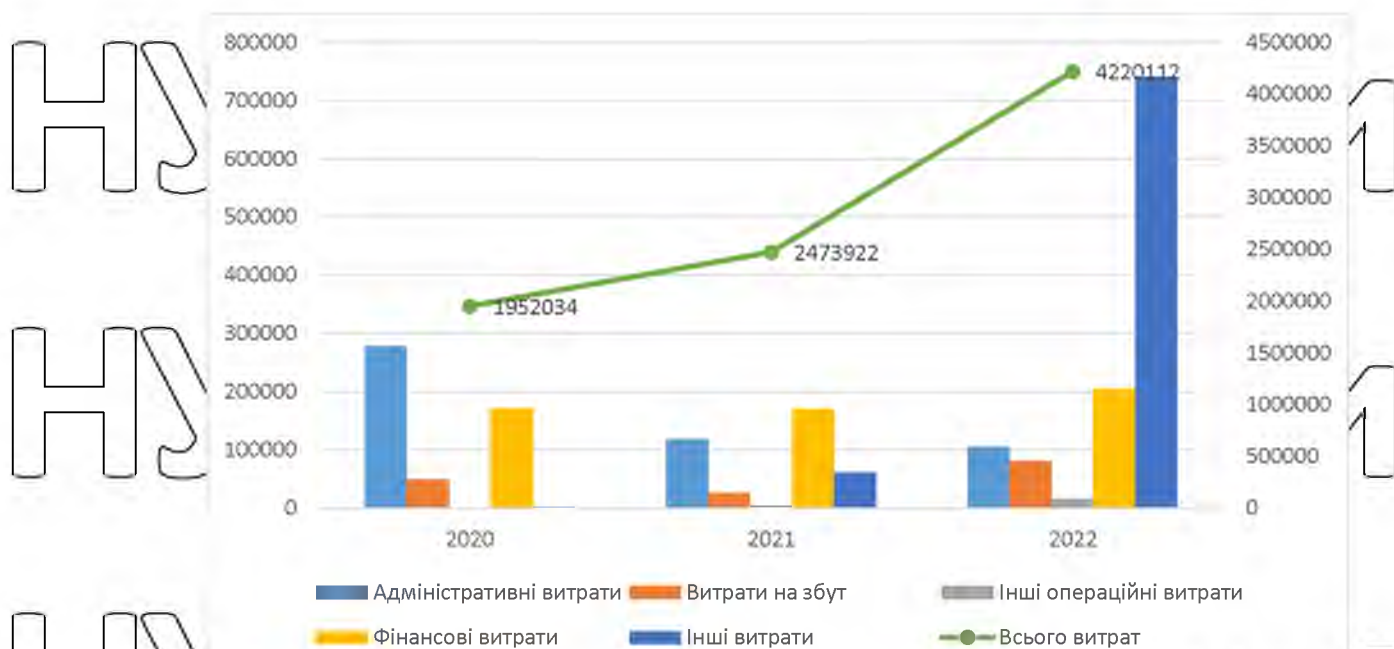

Рис. 2.9. Динаміка витрат ПрАТ «МЗВКК»

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.13.

За три роки ПрАТ "МЗВКК" показало вражаючу динаміку витрат та їх структуру. Спостерігається загальний зріст витрат на 70.56%, де найбільший внесок у ріст робить собівартість реалізації продукції, що свідчить про можливий ріст обсягів виробництва або підвищення собівартості. Додатково, важливість інших витрат зростає значно, що варто докладніше вивчити для ефективного управління.

Збільшення витрат на збут та адміністративні витрати свідчить про важливість маркетингу та управління на підприємстві. Фінансові витрати залишаються стабільними, але інші операційні витрати мають низьку питому вагу в структурі загальних витрат.

Загалом, аналіз динаміки витрат вказує на необхідність уважного контролю і управління фінансами для досягнення сталого росту та ефективності підприємства.

Найважливішим показником рентабельності будь-якого підприємства є рентабельність продукції.

Дані табл. 2.14 свідчать, що на кінець досліджуваного періоду рентабельність реалізації продукції ПрАТ «МЗВКК» збільшилася на 1,3 в.п. і склала 31,8%.

Безумовно, даний факт є позитивним, однак варто зазначити, що рентабельність продукції є досить низькою. Для виробничих підприємств середньогалузеве значення показника коливається на рівні 20%.

Таблиця 2.14

Аналіз рентабельності ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 роки

Показники	За рік			Абсолютне відхилення, ±	
	2020	2021	2022	2022 від 2021 рр.	2022 від 2020 рр.
Обсяг реалізації продукції, тис. грн.	1758790	2147470	3554331	1406861	1795541
Чистий прибуток, тис. грн.	-484695	-1767,5	219202	220969	703897
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1450874	2092427	3070975	978548	1620101
Рентабельність реалізації, %	-27,56%	-0,08%	6,17%	6,25%	33,73%
Рентабельність продукції за чистим прибутком, %	-33,41%	-0,08%	7,14%	7,22%	40,54%

Джерело: складено на основі фінансової звітності ПрАТ «МЗВКК»

Таким чином, у 2022 році рентабельність реалізації збільшилась в 0,2 рази порівняно з 2020 роком. Рентабельність продукції за чистим прибутком також покращилась й зросла при цьому теж в 0,2 рази. Графічно результати аналізу рентабельності ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 рр. наведено на рис. 2.10.

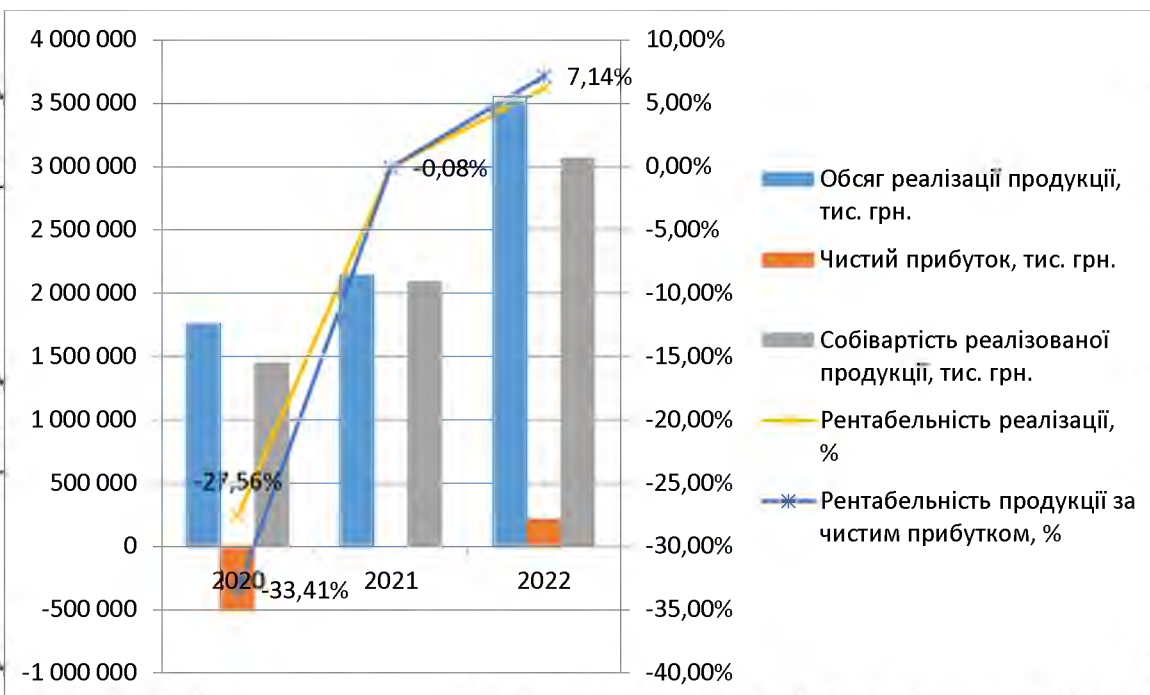

Рис. 2.10. Аналіз рентабельності ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 роки

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.14.

У ході написання магістерської роботи також було досліджено рентабельність сукупного капіталу, власного й залученого капіталу ПрАТ «МЗВКК» (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Аналіз рентабельності капіталу (активів) ПрАТ «МЗВКК» за 2020-2022 роки

Показники	Рік			Абс. відхилення	
	2020	2021	2022	2022 від 2021 рр.	2022 від 2020 рр.
Чистий прибуток, тис. грн.	-484 695	-1767,5	219202	220969	703897
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн.	5157619	4652270	5509675	857405	352056
Рентабельність капіталу, %	-9,39%	-38,01%	3,98%	42,05%	13,37%
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	1061604	748605	1211955	463350	150351
Рентабельність власного капіталу, %	-45,64	-36,14	18,06	54,2%	63,7%
Середньорічна вартість залученого капіталу, тис. грн.	2680425	2427937	2502358	74421	-178067
Рентабельність залученого капіталу, %	-18,09	-72,71	8,76%	81,47%	26,85%

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності ПрАТ «МЗВКК»

У 2020 році рентабельність капіталу збільшилась в 0,4 рази, що свідчить про втрати на вкладений капітал. Покращення рентабельності капіталу вказує на те, що компанія здатна більше відшкодовувати витрати капіталу з прибутку.

Рентабельність власного капіталу зросла в 0,4 рази впродовж описаного періоду. Покращення рентабельності власного капіталу є позитивним сигналом для власників, оскільки вони отримали прибуток на свій внесок.

Рентабельність залученого капіталу також зросла в 0,5 рази за 2020-2022 роки. Покращення рентабельності залученого капіталу свідчить про здатність компанії отримувати прибуток на залучений капітал.

Отже, загальною тенденцією є покращення рентабельності у 2022 році порівняно з попередніми роками. Це може бути результатом оптимізації бізнес-процесів, збільшення прибутковості проєктів або інших заходів для покращення ефективності компанії. Однак важливо продовжувати слідкувати за цими показниками та розглядати можливі шляхи подальшого покращення рентабельності (рис. 2.11).

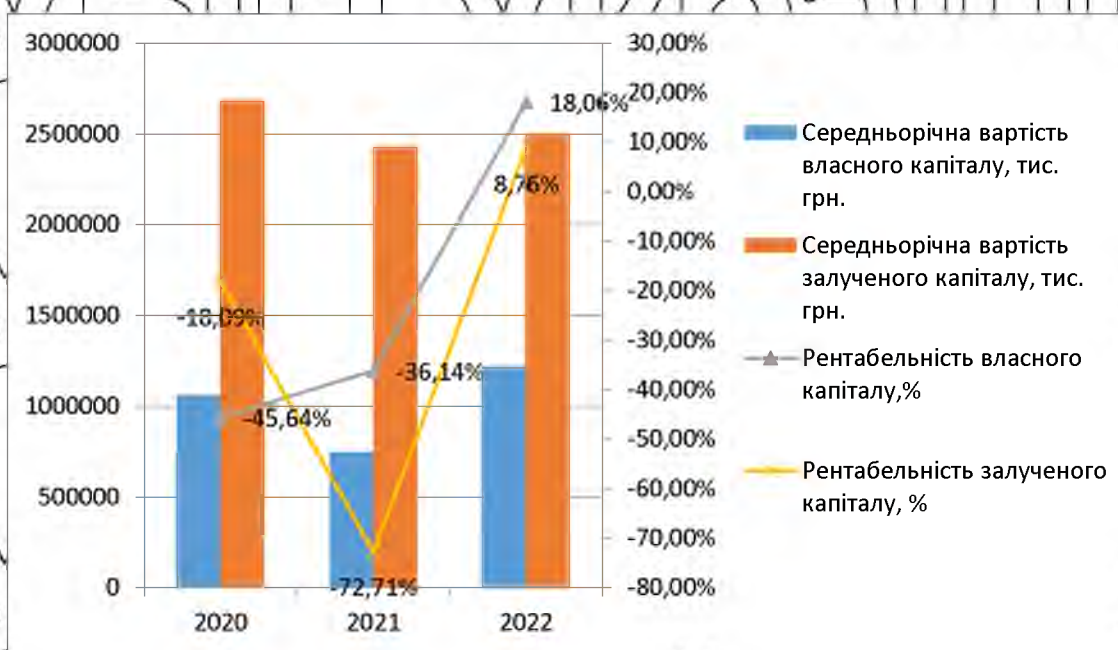

Рис. 2.11. Показники рентабельності капіталу ПрАТ «МЗВКК»

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.15

Отже, здійснивши комплексну оцінку фінансового стану ПрАТ «МЗВКК», можна сказати, що більшість показників на підприємстві відповідають

нормативним значенням, тобто підприємство є фінансово стабільним, незалежним, має високій рівень ліквідності та платоспроможності.

Інтегральну оцінку виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК» наведено в табл.

2.16.

Таблиця 2.16

Інтегральна оцінка ефективності використання виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК»

Показник	Еталонне значення (абс./індекс)	Фактичне значення (абс./індекс)	Межі коридору стійкого розвитку
1. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,65/0,98	0,45/0,9	[0,6–1]
2. Рівень професійної надійності персоналу	0,9/1,0	0,67/1,02	[0,9–1]
3. Коефіцієнт технічної готовності виробничого обладнання	0,98/1,03	0,85/1,0	[0,8–1]
4. Виробничі потужності, т	290/1,0	210/1,2	≥ 100

Продовження табл. 2.16

5. Енергоємність виробництва (л/т-км)	0,038/1,0	0,045/1,01	$\leq 0,040$
6. Число порушень екологічного законодавства	0/0	5/0	0
11. Коефіцієнт завантаження виробничих потужностей	0,92/1,02	0,76/1,00	[0,8–1]
12. Число годин навчання (в розрахунку на одного працівника)	11,5/1,0	0,8/1,03	≥ 4
14. Число нещасних випадків на виробництві	0/–	0/–	0
15. Обсяг соціальних інвестицій в розрахунку на одного працівника, тис. грн.	68/1,03	15/1,0	≥ 30
16. Рівень задоволеності персоналу умовами праці, %	89/1,0	67/1,01	[0,8–1]
17. Співвідношення темпів росту продуктивності праці та заробітної плати	1,01/1,0	1,0/1,0	≥ 1
18. Рентабельність продукції (послуг), %	23/0,98	15/1,0	≥ 15
19. Обсяг реальних інвестицій в розрахунку на одного працівника, тис. грн.	256/1,09	76/0,8	≥ 50
20. Сбівартість виробництва, грн./т	43/1,0	47/1,00	≤ 50
Інтегральна оцінка потенціала стійкого розвитку компанії	26	1	[20–40]

Джерело: складено автором на основі статистичної звітності ПрАТ «МЗВКК».

Так, інтегральна оцінка виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК» свідчить про нестійкість розвитку. Аналіз результатів оцінки потенціалу компанії

виконаний за ряд років, дозволяє виявити ті області, для яких характерна висока та слабо передбачувана динаміка, а також області, за якими досліджувана компанія має набагато слабші позиції, ніж конкуренти. Це області управління оновленням рухомого складу та управління кадровим потенціалом. Така інформація необхідна для коригування ризик-профілю компанії, побудова якого так само, як і оцінка потенціалу розвитку представляється невід'ємним елементом методології управління потенціалом ПрАТ «МЗВКК» (Додаток В).

Можна сказати, що ефективність використання виробничих ресурсів – складна економічна категорія, що відбиває взаємодію природних, організаційних, економічних і соціальних умов у діяльності підприємства. Середньорічна вартість основних засобів зростає на 117,749 тис. грн. у 2021 році та на 264,590 тис. грн. у 2022 році, свідчаючи про зростання активів. Вартість послуг спочатку впала на 284,625 тис. грн. у 2021 році, але значно зростає на 1,406,861 тис. грн. у 2022 році, вказуючи на зміни в обсягах продажів та послуг. Валовий прибуток зменшився на 252,873 тис. грн. у 2021 році, але значно зріс у 428,313 тис. грн. у 2022 році, що може бути пов'язано зі змінами в собівартості продукції та послуг. Загалом, компанія демонструє позитивну тенденцію в рості активів, прибутку та ефективності використання ресурсів. Оцінка ефективності

була проведена на основі показників рентабельності. За отриманими результатами можна зробити висновок, що на кінець досліджуваного періоду рентабельність реалізації продукції ПрАТ «МЗВКК» збільшилася на 1,3 в.п. і склала 31,8%. Безумовно, даний факт є позитивним, однак варто зазначити, що рентабельність продукції за чистим прибутком в досліджуваному підприємстві є досить низькою. Для виробничих підприємств середньогалузеве значення показника коливається на рівні 20%. Показник рентабельності капіталу впродовж досліджуваного періоду збільшився на 9,3 в.п. Припускаємо, що відбулося за рахунок суттєвого зростання чистого прибутку підприємства. Не менш

важливим показником є рентабельність власного капіталу, що впродовж 2020-2022 рр. збільшився на 17,3 в.п. і станом на 2022 р. склав 51,6%. Зростання рентабельності власного капіталу свідчить, що у ПрАТ «МЗВКК» активно

працюють над збільшенням дохідності. Що стосується рентабельності залученого капіталу, то цей показник у досліджуваному підприємстві протягом 2020-2022 рр. зріс з 15,12% до 32,04%, тобто, на 16,92 в.п., що свідчить про суттєве підвищення ефективності використання підприємством залучених коштів.

Таким чином, проведений інтегральний аналіз виробничих ресурсів продемонстрував, що в ПрАТ «МЗВКК» найбільший вплив на ефективність здійснює нестача висококваліфікованого робочого персоналу на підприємстві, меншою мірою – забезпеченість основними засобами. Виробничі потужності

недовикористовуються або використовуються неефективно. Оптимізація їхньої виробничої структури допоможе більше ефективно використовувати матеріально-технічну базу у разі зниження витрат праці. Цей напрямок сприятиме оптимальному формуванню та ефективному використанню виробничого потенціалу ПрАТ «МЗВКК».

РОЗДІЛІІІ. ОБГРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ ПрАТ «МЗВКК»

3.1. Виробничий менеджмент як інструмент забезпечення ефективності використання виробничих ресурсів на підприємстві

Ефективність функціонування сільськогосподарського виробництва багато в чому залежить від якості управління. Саме менеджмент підприємства визначає, яким чином буде використано ресурси підприємства, організовано канали постачання сировини та збуту продукції, організовано сам процес виробництва, контроль за виробництвом тощо. Результат функціонування підприємства багато в чому залежить від цих і інших факторів [13].

Одним із способів забезпечення ефективності використання виробничих ресурсів на підприємстві через впровадження сучасних процесів виробничого менеджменту на прикладі ПрАТ «МЗВКК», може бути розробка технології управління виробництвом на основі процесного підходу [1, 2]. Для представлення моделі управління виробництвом круп і комбікормів розглянемо техніку структурного аналізу та проектування SADT (англ. Structured Analysis and Design Technique), як стандартизовану та зручну для сприйняття учасниками управлінського процесу.

Загальний вигляд моделі управління виробництвом у даному випадку з позначенням інформаційних виходів та входів може бути представлений в такий спосіб (рис. 3.1). Виходом моделі є управлінські рішення, спрямовані на підвищення ефективності використання виробничих ресурсів. Прийняття та реалізація управлінських рішень здійснюється персоналом підприємства, а їх авторизація є однією з необхідних вимог.

Входами моделі, необхідними для отримання авторизованих управлінських рішень, виступають дані про склад, якісні властивості, кількісні характеристики використовуваних ресурсів і стан елементів виробничих процесів, а також технологічні регламенти. Модель структурується на модулі, кожен із яких супроводжує окремий бізнес-процес.

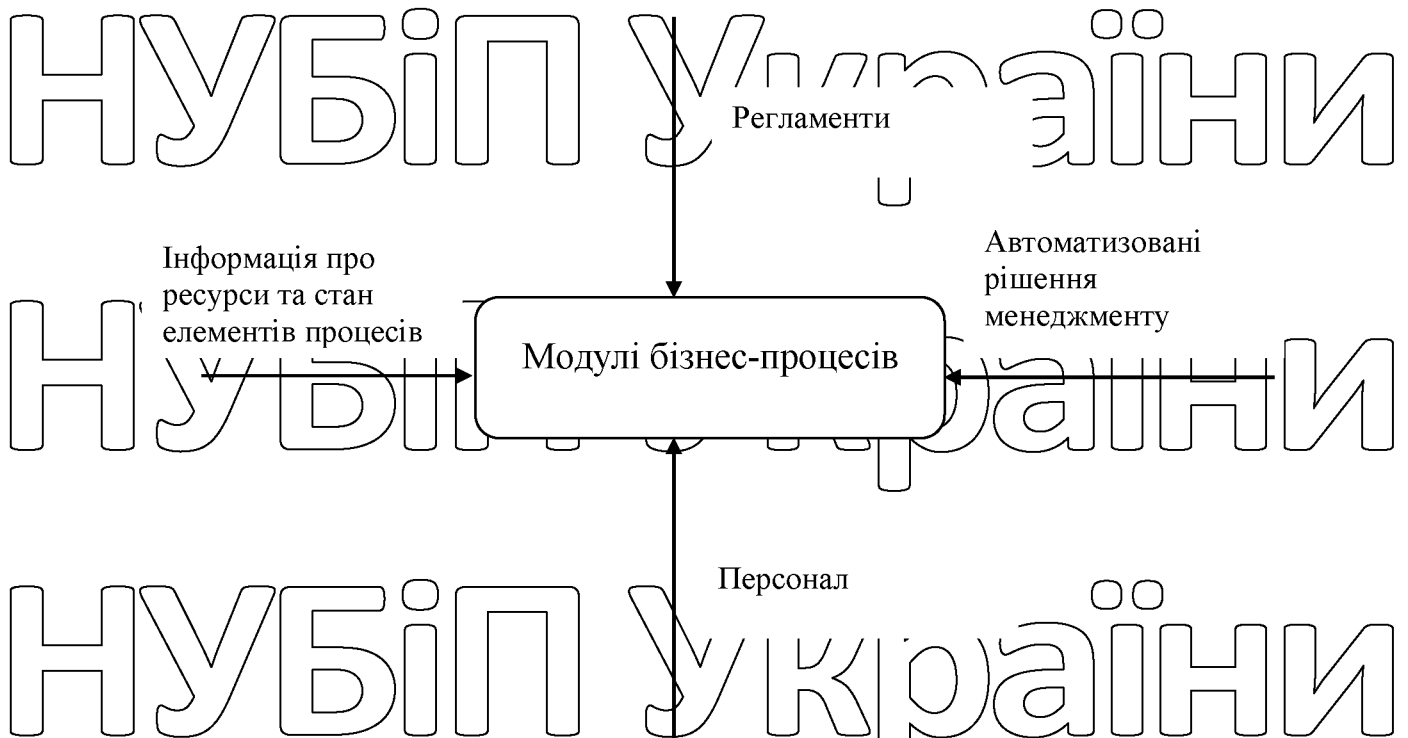

Рис. 3.1. SADT-схема загальної моделі управління виробничим процесом ПрАТ «МЗВКК»

Джерело: складено автором на основі [4; 28] та даних ПрАТ «МЗВКК»

У виробництві круп та комбікормів ПрАТ «МЗВКК» базові процедури управління виробничим процесом визначаються технологічними регламентами галузі.

В кожному з модулів моделі, що розробляється, передбачені також додаткові процедури контролю якості бізнес-процесів, інформаційними входами яких є зразки властивостей процесів та дані моніторингу їх фактичного стану [4].

Як основний керований процес виступає процес комбінування та подрібнення сировини рослинного, тваринного, мікробіологічного та мінерального походження представлена сипучими, крупнокушковими, пресованими та рідкими матеріалами [24]. З урахуванням цього декомпозицію окремого процесу можна представити так (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Схема процесу «Управління процесом виробництва»

Джерело: складено автором на основі [4, 28] та даних ПрАТ «МЗВКК»

Структура модуля управління виробництвом круп та комбікормів та при

даному підході складається з наступних елементів:

1. Визначення еталонних параметрів виробничого процесу у контрольних точках;
2. Моніторинг стану процесу;

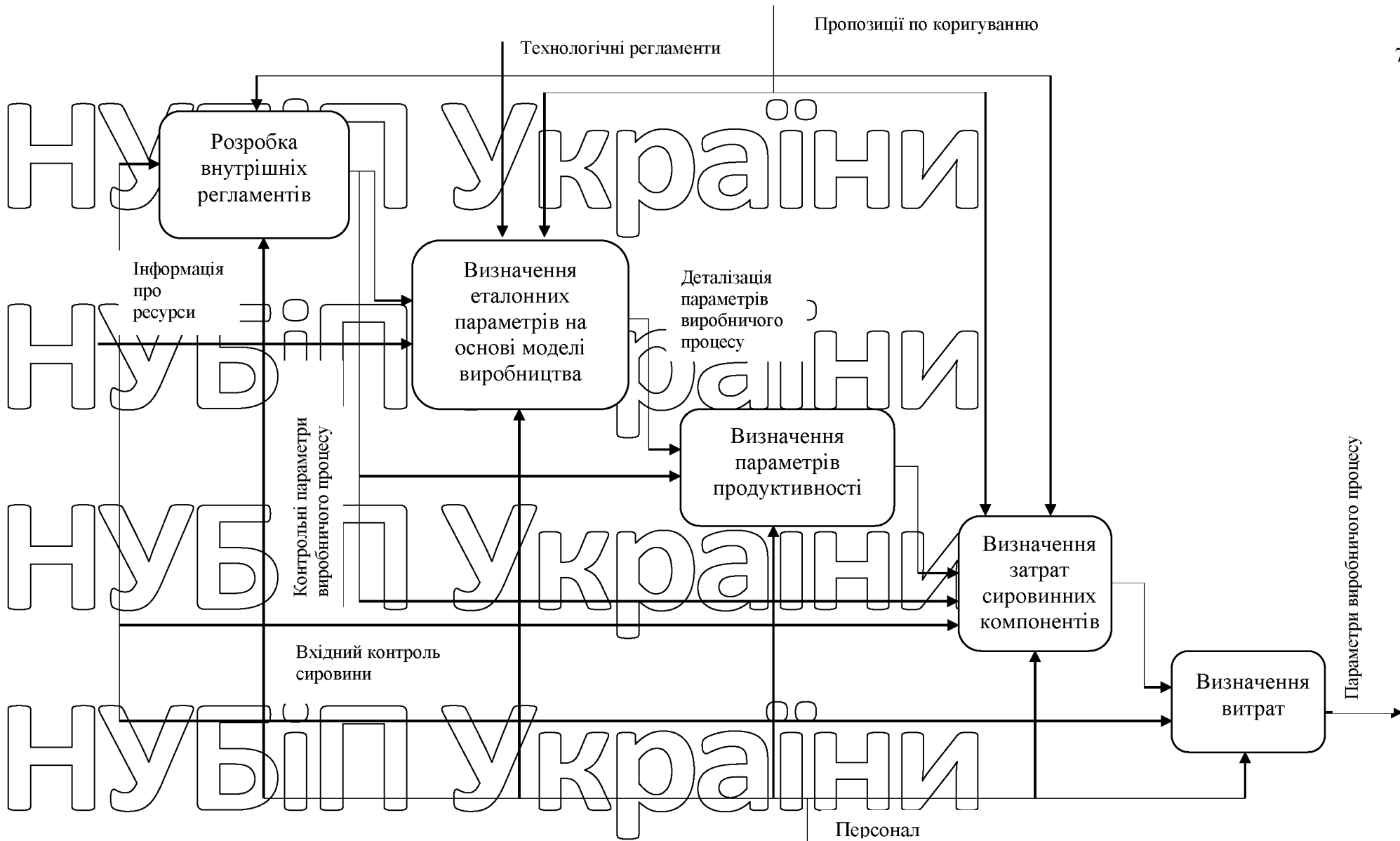
3. Оцінка якості та прийняття нового управлінського рішення.

Планування у даному випадку розглядається як визначення еталонних параметрів виробничого процесу у контрольних точках, досягнення яких у процесі здійснення виробництва дозволить досягти заданого рівня ефективності загалом з виробництва. При визначенні цих параметрів контрольних точок виробничого процесу необхідно враховувати як галузеві технологічні регламенти, і конкретні виробничі умови.

Особливу увагу щодо еталонних параметрів виробництва в необхідно приділяти періоду дозування та змішування компонентів, протягом якого досягаються необхідні технологічні властивості. Саме протягом цього періоду підприємство несе максимальні витрати на виробництво продукції. При цьому основними змінними витратами, які значною мірою впливають на досягнення необхідного рівня середньодобового виробітку є витрати на сировинні компоненти. На рис. 3.3 представлено структуру модуля «Визначення еталонних параметрів».

У даному випадку пропонується виділити наступні функціональні елементи процесу визначення еталонних параметрів виробництва у рамках процесного підходу:

1. Розробка внутрішніх технологічних регламентів;
2. Визначення еталонних параметрів на основі моделі виробництва комбікормів;
3. Визначення параметрів продуктивності;
4. Визначення витрати кормів;
5. Визначення витрат.

Вис. 3.3. Схема процесу «Визначення еталонних параметрів виробництва комбікормів»

Основною планування виробництва продукції ПрАТ «МЗВКК» є технологія та технологічні регламенти. На основі технологічних регламентів на підприємстві розробляються власні внутрішні технологічні регламенти, які враховують як технологію виробництва, так і конкретні умови самого підприємства. Потім на основі внутрішніх і технологічних регламентів визначаються параметри продуктивності, витрати компонентів у контрольних точках виробничого процесу. Ці параметри є проміжними цілями, виконання яких дозволяє судити про можливість виконання кінцевої мети виробництва – досягнення необхідного рівня ефективності. Ці ж параметри і є основою для аналізу стану виробництва у поточній контрольній точці та оцінки ступеня його відповідності до запланованого рівня.

Невід'ємним процесом будь-якого виробництва є моніторинг. В результаті забезпечується виявлення проблем виробництва та їх своєчасне усунення. У даному випадку моніторинг є спостереження за процесом виробництва комбикормів. Це передбачає визначення поточних параметрів виробництва та порівняння їх з еталонними параметрами, які мають бути досягнуті в даній контрольній точці.

На рис. 3.4 представлено схему процесу моніторингу за процесом виробництва комбикормів.

У цьому випадку можна виділити такі функціональні елементи:

1. Ведення документації;
2. Аналіз поточного рівня продуктивності;
3. Аналіз поточної витрати сировинних компонентів;
4. Аналіз поточних витрат на сировину;
5. Контроль якості;
6. Генерація варіантів управлінських рішень.

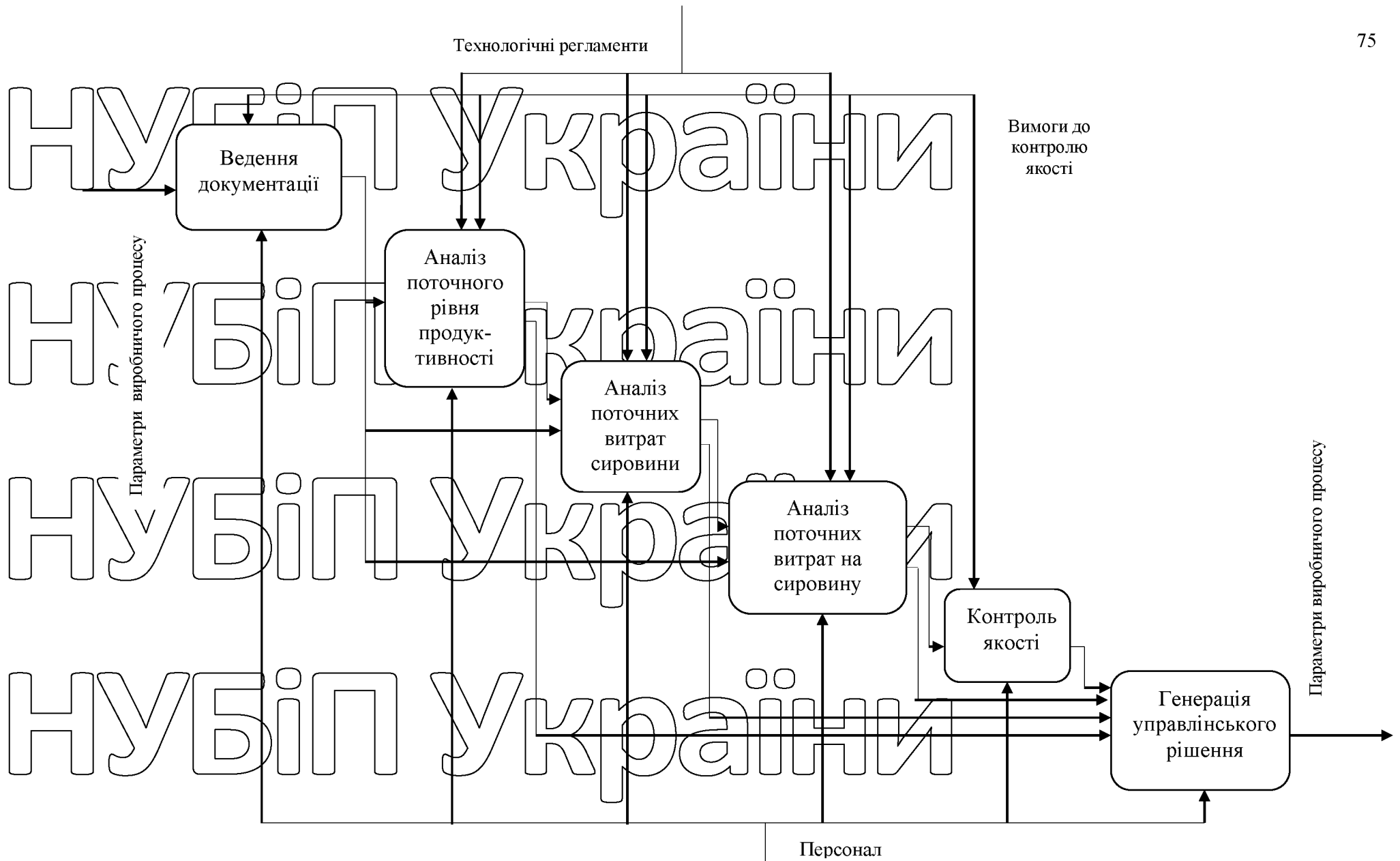

Рис. 3.4. Схеми процесу «Визначення еталонних параметрів»

На підприємствах з виробництва комбікормів контроль за виробництвом включає технологічні операції, які послідовно виконуються в процесі прийому компонентів, транспортування, розміщення та тимчасового зберігання, очищення від домішок, подрібнення, адже засвоюваність комбікормів тваринами знаходиться у прямій залежності від крупності частинок компонентів, що входять до їх складу, дозування, змішування та ін. Документування виробничих процедур є важливим аспектом функціонування системи управління якістю виробничих процесів та має здійснюватися на усіх стадіях виробничого процесу.

На основі заповненої документації здійснюється аналіз відповідності поточного рівня виробництва ПрАТ «МЗВКК» запланованому. Основними елементами аналізу є:

- аналіз продуктивності та середньодобового приросту;
- аналіз витрати сировинних компонентів;
- аналіз витрат на сировину.

Аналіз стану виробництва ПрАТ «МЗВКК» проводиться для визначення ступеня його відповідності як діючої технології і технологічним регламентам, а й еталонним параметрам виробництва. На основі даних аналізу та вимог контролю якості формуються певні варіанти управлінських рішень, на основі яких надалі формуються авторизовані рішення менеджменту щодо організації виробництва та забезпечення ефективності використання виробничих ресурсів.

Таким чином, SADD – модель процесу управління виробництвом комбікормів в ПрАТ «МЗВКК» складається з 3-х основних функціональних елементів. При цьому для успішного впровадження системи управління якістю особливу увагу слід приділити взаємозалежним підпроцесам визначення еталонних параметрів виробництва та моніторингу. Завдяки деталізації виробничих параметрів у часі у менеджменту підприємства з'являється можливість визначити траєкторію розвитку виробничого процесу. Надалі на основі зіставлення даних моніторингу виробничого процесу та планових показників стає можливим виявлення відхилень ходу процесу від заданої траєкторії та своєчасне усунення цих

відхилень, що в кінцевому результаті забезпечить ефективність використання виробничих ресурсів на підприємстві.

3.2. Обґрунтування доцільності вдосконалення управління виробничими ресурсами ПрАТ «МЗВКК»

Основним натуральним показником, що характеризує результат діяльності підприємства є валовий приріст виробництва. Проте підприємства можуть відрізнитися між собою своїми розмірами, масштабом виробництва тощо. Тому для оцінки якості менеджменту доцільно використати показник середньодобового приросту виробництва – натуральний показник ефективності. При цьому важливе значення також має управління якістю виробничих процесів.

Пропонований для ПрАТ «МЗВКК» стандарт управління якістю виробничого менеджменту базується на застосуванні процесного підходу при розробці, впровадженні та підвищенні результативності системи управління якістю. Перевага процесного підходу полягає в безперервності управління, яке забезпечується на стику окремих процесів у рамках системи процесів, а також при їх комбінації та взаємодії [23]. В практиці менеджменту поширеним є використання циклу PDCA: планування (Plan) – виконання, реалізація (Do) – перевірка (Check) – дія (action). Даний метод, який найчастіше називають циклом Демінга, зазвичай використовують для ілюстрації схеми управління будь-яким процесом діяльності, у тому числі і процесом управління якістю [28].

У загальному вигляді модель системи управління якістю, запропонована для ПрАТ «МЗВКК» заснована на процесному підході, охоплює процеси планування виробництва продукції, розподілу та використання необхідних ресурсів, самого виробничого процесу, його моніторингу, аналізу, покращення, а також відповідальності керівного складу.

Модель менеджменту якості, адаптовану для управління на підприємстві, представлено на рис. 3.5.

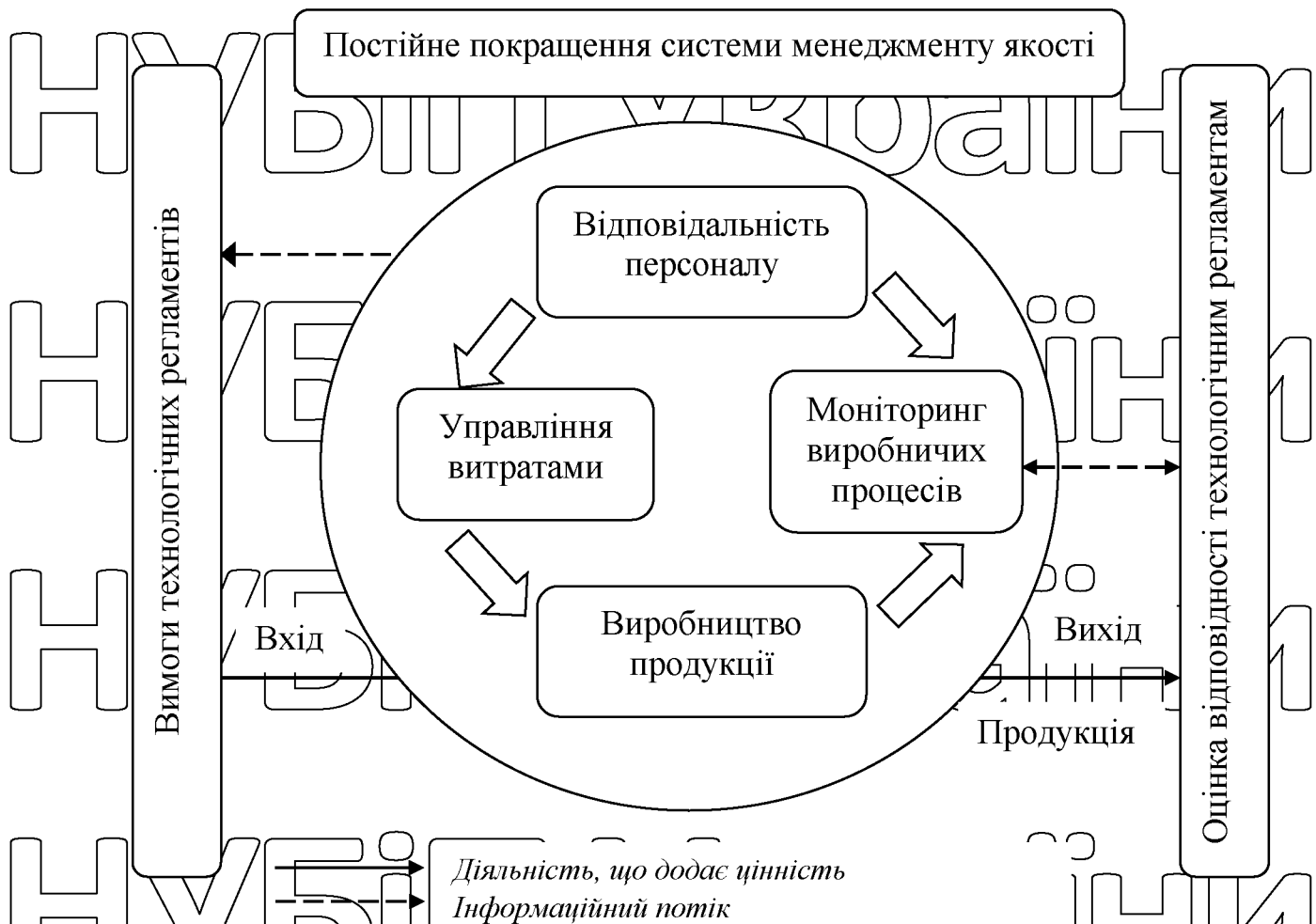

Рис. 3.5. Пропонована для ПрАТ «МЗВКК» модель менеджменту якості управлінських процесів у виробництві комбікормів

Джерело: розроблено автором на основі [52]

Таким чином, через прийняття управлінських рішень керівництво підприємства ПрАТ «МЗВКК» здійснює управління основними ресурсами та забезпечує ефективність їх використання. При цьому управлінські рішення у цьому у разі приймаються на основі технологічних регламентів та даних моніторингу виробничого процесу. Відмінною рисою даної моделі є те, що в результаті постійного моніторингу керівництво підприємства має інформацію про поточний стан виробництва, яку воно може порівняти з вимогами технологічного регламенту і прийняти те чи інше управлінське рішення. Прийняття управлінського рішення має базуватися на ретельно вивчених та проаналізованих фактах. На цій підставі керівництво ПрАТ «МЗВКК» може ухвалити рішення про розподіл та управління ресурсами підприємства для досягнення найбільшої ефективності виробництва.

Контроль і аналіз здійснюватиметься протягом усього виробничого процесу, що забезпечує безперервний контроль якості у ПрАТ «МЗВКК», що є важливим умовою для впровадження системи менеджменту якості [4]. Ця модель ідентифікує кращі підходи до керування процесами підприємства і допомагає відповідати вимогам стандарту ISO 9001-2009 щодо визначення, послідовності та взаємодії процесів системи менеджменту якості. Окрім моделі, яка застосовує процесний підхід до управління, важливо розглянути впровадження принципів загального управління якістю (TQM - Total Quality Management), які є основою сучасних стандартів управління якістю [5]. Дані універсальні принципи потребують переосмислення та адаптації з урахуванням специфіки виробничих процесів ПрАТ «МЗВКК» у галузі тваринництва (рис. 3.6).

Якість продукції (загальні принципи)	Якість виробничого менеджменту
1.Перевірка якості продукції Передбачена на всіх стадіях виробничого процесу, починаючи з контролю якості використовуваної сировини та матеріалів і закінчуючи визначенням відповідності випущеної продукції генетичним характеристикам та параметрам не тільки в ході випробувань, але й при використанні.	1.Перевірка та оцінка якості використання технологічних регламентів. Дії персоналу отримують оцінку в ході виконання етапів технологічного регламенту. Рішення неприпустимими параметрами повинні блокуватися.
2.Вхідний контроль якості сировини Виконується до надходження сировини на виробництво від постачальників	2.Вхідний аналіз якості сировини (покупної і власної) Виконується в реальному часі в модулі моніторингу процесів за технологічними регламентами
3.Засоби технологічного контролю продукції Застосовується карта технологічного контролю як інструмент, що дозволяє контролювати якість продукції в ході її виробництва. Коригуючі заходи застосовуються відразу при виявленні відхилень	3.Засоби контролю відповідності результатів етапам технологічного періоду цільовим параметрам. Необудні технологічні нормативи етапів процесів, порядок, що регламентує проведення персоналом контрольних процедур їх досягнення (вибіркове зважування в контрольних точках)
4.Участь співробітників. вимагається залучення всіх співробітників до удосконалення процесів, прийняття ними ініціативи на себе	4.Участь персоналу. Персонал залучається до обговорення та коригування системи критеріїв та оцінок якості виконання технологічних регламентів

Рис. 3.6. Формулювання універсальних принципів TQM у забезпеченні якості виробничого менеджменту ПрАТ «МЗВКК»

Джерело: складено автором на основі [5]

Таким чином, принципи якості менеджменту ПрАТ «МЗВКК» припускають наявність методичного та інструментального супроводу контролю якості процесу

виробництва на відповідність технологічним регламентам. Наявність відповідних інструментів контролю дозволить менеджменту здійснювати безперервний контроль виробничого процесу у тваринництві, що дозволить приймати своєчасні рішення та ефективно використовувати виробничі ресурси.

Ясне уявлення про виробничі процеси на підприємстві, управління ними відповідно до зазначених вище принципів необхідно для забезпечення максимального ступеня їх результативності та ефективності. У свою чергу це значною мірою сприятиме більш чіткому розумінню виробничих процесів на підприємстві та можливості більш гнучко керувати виробничими витратами залежно від ситуації, що склалася.

Викладені вище положення щодо створення системи якості менеджменту ПрАТ «МЗВКК» на основі принципів TQM дозволять підприємству не лише оптимізувати виробничий процес, а й підготуватися до сертифікації за стандартами ISO, що відкриває додаткові можливості роботи на зовнішніх ринках. Найважливішим елементом створюваної системи менеджменту якості є адаптація теоретичної моделі процесного підходу та універсальних принципів системи управління якістю до умов управління у тваринництві. Лише на основі цього можлива подальша розробка методичних, програмних та організаційних інструментів управління технологічним процесом ПрАТ «МЗВКК», що відображають специфіку галузі, а також інструмент генерації варіантів управлінських рішень у ході моніторингу поточних продуктивності та виробничих витрат.

Створена система якості менеджменту на основі принципів TQM (Total Quality Management) має потенціал значно покращити ефективність використання виробничих ресурсів на ПрАТ «МЗВКК» та призвести до ряду позитивних результатів:

- Підвищення продуктивності. Система дозволить більш ефективно контролювати та оптимізувати виробничі процеси, що може призвести до збільшення виробничої продуктивності.

- Зниження виробничих витрат. Впровадження принципів TQM сприяє зменшенню зайвих витрат та надмірних витрат ресурсів, що призводить до ефективнішого використання виробничих ресурсів та зменшення витрат.

- Підвищення якості продукції. Система якості допоможе вдосконалити контроль якості продукції на різних етапах виробництва, що призведе до виготовлення продукції вищої якості та зменшення відхилень від стандартів.

- Забезпечення стабільності виробничих процесів. Система дозволить ефективно контролювати виробничі процеси, що допоможе знизити ризики нестабільності та помилок у виробництві.

- Підготовка до сертифікації за стандартами ISO. Впровадження системи якості допоможе підприємству готуватися до сертифікації за міжнародними стандартами ISO, що відкриває нові можливості для роботи на зовнішніх ринках та взаємодії з партнерами.

У підсумку, система якості на основі принципів TQM дозволить ПрАТ "МЗВКК" краще управляти виробничими ресурсами, знижувати витрати та збільшувати продуктивність, що призведе до покращення загальної ефективності підприємства та його конкурентоспроможності на ринку.

3.3. Оцінка ефективності впровадження запропонованих рішень

На сьогоднішній день існує ряд методів для моделювання ефективності використання виробничих ресурсів підприємств, які використовуються для визначення умов та факторів, що впливають на їх економічний розвиток. Ці методи можна умовно поділити на дві групи: економіко-математичні та експертні методи.

Серед економіко-математичних методів найбільшою популярністю користується економетричне моделювання – різновид статистичного аналізу, що використовується для досліджень та прогнозів економічних процесів та явищ за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, методів оптимізації, методу міжгалузевого балансу тощо. Економетричне моделювання є хорошим аналітичним інструментом для вирішення задач оптимізації, максимізації віддачі

від інвестицій, побудови прогнозів економічного зростання залежно від обсягів фінансування, а також для оцінки впливу будь-якого конкретного фактору (регресора) на результат (результативність) соціально-економічної діяльності регіону, виражений у кількісних показниках.

Одним із різновидів статистичного моделювання є факторний аналіз, який у процесі оцінки ефективності використання виробничих ресурсів постає як методика вимірювання впливу окремих (або сукупних) факторів на рівень ефективності використання виробничого потенціалу як результативного показника. Перевагою факторного аналізу є можливість встановлення причинно-наслідкового зв'язку між кількісними характеристиками економічних явищ: з певною часткою ймовірності можна конкретно визначити, як зміниться підсумкова змінна Y , що характеризує величину (рівень) ефективності використання виробничого потенціалу, внаслідок зміни однієї чи кількох незалежних змінних (чинників) X_i . Таким чином, можна оцінити внесок окремих факторів у формування виробничого потенціалу та проранжувати їх за рівнем впливу. При використанні у дослідженні великої кількості статистичних показників факторний аналіз дозволяє зменшити кількість змінних до найважливіших та інформативних з них, а решту виключити з аналізу з метою спрощення інтерпретації результатів.

Така оптимізація факторного поля зазвичай здійснюється за допомогою методу основних компонентів [24].

Виробнича діяльність у більшості підприємств здійснюється, в основному, згідно з середньостроковою перспективою, що вимагає використання прогнозних економіко-математичних моделей розвитку виробничого потенціалу, різних не тільки за економічними параметрами, а й за виробничо-технологічним, освітнім, інфраструктурним, науково-освітнім, кадровим потенціалом.

Досягнення цілей моделювання ефективності використання виробничих ресурсів вимагатиме вирішення наступних завдань:

- моніторинговий аналіз стану виробничих ресурсів підприємства;
- аналіз впливу параметрів, що визначають вектор та темп виробничого розвитку підприємства,

– побудова ситуаційної, прогнозної моделі розвитку, дослідження та ідентифікація моделі; ситуаційне моделювання (реалізація ситуаційних, прогнозних сценаріїв);

– оцінка результатів моделювання, прийняття рішень.

Використання інструментарію економіко-математичного моделювання передбачає комплексне використання методів фінансового аналізу, кореляційно-регресійного аналізу, кластерного аналізу, середніх та відносних величин.

Пропонований алгоритм створення моделі оцінки та прогнозування ефективності

використання виробничих ресурсів ПрАТ «МЗКК» є досить універсальний. Реалізація пропонованого алгоритму вбачається найзручнішою з використанням пакету прикладних програм STATISTICA 10.0.

Обчислення рівня потенціалу проводиться шляхом співставлення показника

I з одним з класів (високий, середній, низький). Класифікацію ресурсів слід здійснювати, ґрунтуючись на статистичних даних щонайменше за три останні періоди, та враховувати вплив найзначущих показників (в цьому випадку характеристика сили дії фактору на ресурсний потенціал визначається питомою вагою показника в створюваній функції).

На наступному етапі дослідження для ПрАТ «МЗКК» слід розрахувати значення вхідних факторів. Спостереженнями в контексті нашого дослідження є рівні виробничого потенціалу ПрАТ «МЗКК», що вважаються випадковими в межах нормального розподілу сукупності, а аналізованими ознаками – значення показників. Слід також дотримуватись вимог щодо кількості обраних показників, оскільки «рекомендована кількість проведених для кореляційного аналізу спостережень має перевищувати число аналізованих ознак у 3–4 рази» [21].

Для побудови матриці коефіцієнтів парної кореляції ознак необхідна транспонована матриця розрахованих показників. Подальший аналіз включає відбір лише тих показників, середнє геометричне значення коефіцієнтів парної кореляції для яких є не меншим від межі статистичної ймовірності на рівні 95%.

Для усунення впливу розмірностей на результати подальшої класифікації, на наступному етапі слід здійснити стандартизацію змінних. Проведення багатовимірної статистичної класифікації здійснюється методом k-середніх кластерного аналізу. За результатами кластерного аналізу вся множина виробничих ресурсів розподіляється на три групи, якщо це дозволятимуть показники аналізу дисперсії, – у разі, якщо отримані показники підтвердять нерівність дисперсії між кластерами та всередині них, в іншому випадку класифікація не матиме сенсу (дані статистично однорідні і не піддаються групуванню). Сукупність емпіричних значень інтегрального критерію I розраховується на основі середніх геометричних значень показників та рангів кластерів, що приймаються для першого, другого і третього кластерів – 1, 2, 3 відповідно. Одержаний вектор інтегральних оцінок доповнюється матрицею значень показників і формує вихідну базу створеної моделі на основі методу багатокрокового регресійного аналізу [13].

Для перевірки побудованої моделі на адекватність необхідно провести кластерний аналіз, для чого показники групуються стосовно значення I -критерію відповідно до рівняння регресії. У випадку виникнення істотних розбіжностей необхідно здійснити перегляд набору показників та здійснити повторне групування до досягнення збігу класифікації. Рівень граничних значення інтегрального критерію розраховується відповідно до значення критерію в кластерному розрізі. При цьому орієнтиром може слугувати середній, мінімальний та максимальний рівень критерію. У випадку, коли сфери значень критерію в кластерах не перехрещуються, то в якості граничного рівня можна прийняти середину інтервалу між середнім та суміжними кластерами. У випадку перевищення максимального значення критерію в кластері нижнього рангу над мінімальним значенням критерію в суміжному кластері вищого порядку межовий роздільник (U) дорівнює сумі середини інтервалу між середніми суміжних кластерів і поправної напівсуми [13]:

$$U = ((I_{\max} - I_{cp}) + (I_{\min} - I_{cp})/2, \quad (3.1)$$

де I_{cp} – середина інтервалу між середніми суміжних кластерів;

$I_{\max}$ – максимальне значення критерію в кластері нижнього рангу;

$I_{\min}$ – мінімальне значення критерію в суміжному кластері вищого порядку.

Розрахункові граничні значення в подальшому використовуються при встановленні інтервалів для інтегрального критерію рівня використання виробничих ресурсів ПрАТ «МЗКК».

Практична реалізація розробленої економіко-математичної моделі дозволяє використовувати наступні її переваги:

- оскільки модель побудована на реальних статистичних показниках, це збільшує достовірність одержаних результатів;

- проведена перевірка статистичної значущості початкових даних дозволяє обрати найбільш впливові серед них та відсіяти несуттєві, врахувавши специфічні особливості ПрАТ «МЗКК», що також сприяє підвищенню достовірності результатів класифікації;

- кластерна класифікація дає можливість провести ранжування виробничого потенціалу ПрАТ «МЗКК» в залежності від рівня складових виробничих ресурсів, що в свою чергу забезпечує наочність одержаних результатів та зручність їх представлення.

Крім того, важливо враховувати чинники, які обмежують використання економіко-математичних моделей:

- Побудова моделі вимагає значних зусиль, оскільки потрібно збирати великий обсяг статистичних даних для проведення дослідження.

- Модель не може швидко адаптуватися до змін у вхідних параметрах системи.

- Існує ймовірність вибору статистично неоднорідних параметрів інвестиційного потенціалу регіону, що може ускладнити поділ регіону на групи.

Таким чином, використання економіко-математичного моделювання є можна вважати ефективним інструментом інтегрального оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів, його застосування сприятиме подальшому моніторингу і прогнозуванню розвитку ПрАТ «МЗКК».

Наступним етапом дослідження є проведення практичного опробування побудованого алгоритму, що дозволить повніше уявити перспективи застосованого методичного підходу. Разом з тим, застосування математичних методів для проведення оцінки складних економічних явищ, до яких відноситься ресурсний потенціал, не є єдиним варіантом, оскільки не представляється можливим математично виміряти все різноманіття економічних відносин, при цьому не в усіх випадках процеси розвитку підприємства можна обґрунтувати на основі виявлених статистичних закономірностей.

Для оптимізації складових виробничих ресурсів ПрАТ «МЗКК» та моделювання їх ефективності скористаємось засобами аналізу даних і моделювання STATISTICA (рис. 3.7).

Даные: Таблица данных 1* (10x 7) (0x 10x)

	1 Сільськогосподарський потенціал	2 Промисловий потенціал	3 Фінансовий потенціал	4 Соціальний потенціал	5 Споживчий потенціал	6 Інвестиційний потенціал
2012	-1,865	-1,043	-1,400	-0,913	-2,187	-1,230
2013	-1,314	-1,124	-0,961	-0,784	-0,490	-0,942
2014	-0,585	-1,087	-0,471	-0,151	0,652	-0,485
2015	0,053	-0,860	-1,048	-0,939	0,552	-0,783
2016	0,106	-0,451	0,165	-0,236	1,207	-0,065
2017	0,530	0,442	0,050	-0,354	0,002	0,067
2018	0,022	0,990	0,534	-0,053	-0,184	0,428
2019	1,076	0,816	0,373	-0,023	-0,461	0,421
2020	0,805	1,151	0,616	1,124	-0,339	0,896
2021	1,164	1,166	1,943	2,228	1,128	1,701

Рис. 3.7. Вихідні дані для аналізу в STATISTICA

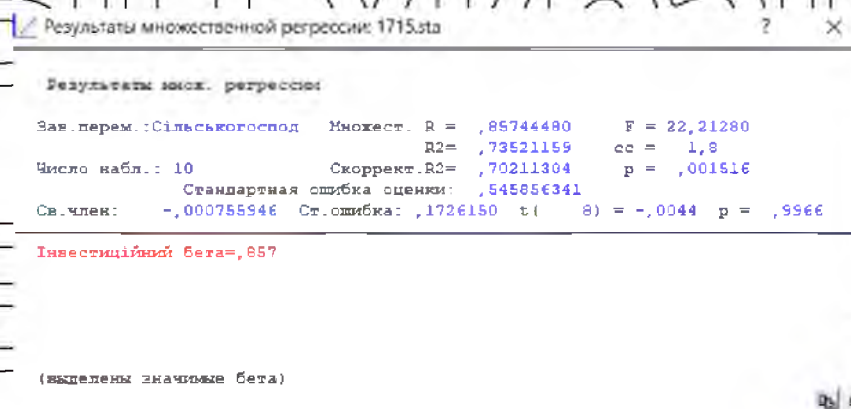

Рис. 3.8. Регресійна статистика

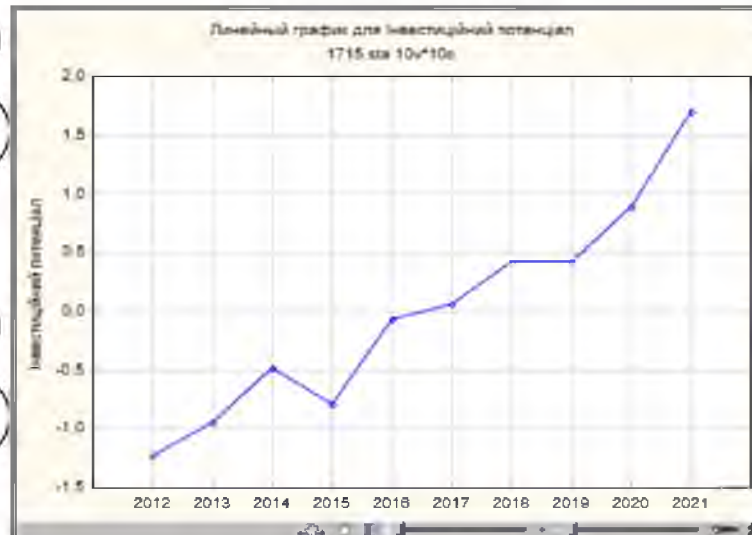

Рис. 3-9. Графічне представлення даних щодо виробничих ресурсів ПрАТ «МЗКК» в Statistica

Отримана регресійна модель має вигляд

$$Y = -0,0030 + 0,0522 X_1 + 0,3097X_2 + 0,2606X_3 + ,3155X_4 + 0,0735X_5 \quad (3.2)$$

Множинний коефіцієнт кореляції (Індекс множинної кореляції) $R = 0,857$, отже зв'язок між ознакою Y і факторами X_i сильний.

Нормований R^2 надає інформацію про те, яке значення може бути отримано в іншому наборі даних, який має більше обсягом, ніж той, що розглядається в цьому випадку. Наприклад, якщо наш приклад базувався на 100 спостереженнях, то нормований R^2 був би дуже близьким до фактичного R^2 , без значного відхилення.

Діаграма розмаху інвестиційного потенціалу наведена на рис. 3-10.

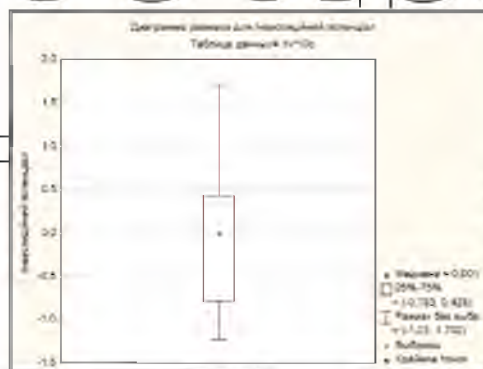

Рис. 3-10. Діаграма розмаху

Отримана регресійна модель (3.2) вказує на зв'язок між різними факторами (X_1, X_2, X_3, X_4, X_5) та ознакою Y (ефективність виробничих ресурсів). Значення

множинного коефіцієнта кореляції $R = 0,857$ свідчать про сильний зв'язок між ознакою та факторами, що підтверджує корисність моделі для прогнозування.

Побудуємо прогноз показників складових виробничого потенціалу на наступні 6 місяців здійснимо на основі регресійної моделі. Для побудови прогнозу ефективності виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК» на наступні 6 місяців можна вибрати наступні 4 показники:

1. Виробничий обсяг сільськогосподарської продукції - цей показник відображає кількість продукції, яка виробляється на сільськогосподарському підприємстві. Зростання цього показника може свідчити про покращення виробничого потенціалу.

2. Витрати на технічне обслуговування обладнання - витрати на технічне обслуговування та ремонт обладнання можуть впливати на ефективність виробничих ресурсів. Зменшення цих витрат може позитивно позначитися на виробничому потенціалі.

3. Валовий прибуток відображає загальний прибуток від реалізації продукції. Зростання цього показника може свідчити про покращення ефективності виробничих ресурсів.

4. Кількість втрат або відходів продукції може впливати на ефективність виробничих процесів. Зменшення цього показника може покращити виробничий потенціал.

Ці показники можуть бути використані для створення регресійної моделі, яка дозволить прогнозувати ефективність виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК» на наступні 6 місяців на основі впливу цих факторів.

Виробничий обсяг сільськогосподарської продукції = 2706103 грн

Витрати на технічне обслуговування обладнання = 259436 грн

Валовий прибуток = 653249 грн

Кількість втрат або відходів продукції = 9248563 грн

Ефективність виробничих ресурсів = $b_0 + b_1 * \text{Виробничий обсяг сільськогосподарської продукції} + b_2 * \text{Витрати на технічне обслуговування обладнання} + b_3 * \text{Валовий прибуток} + b_4 * \text{Кількість втрат або відходів продукції}$

де:

- b_0 - постійний член регресійної моделі
- b_1, b_2, b_3, b_4 - коефіцієнти регресійної моделі

Для визначення коефіцієнтів регресійної моделі необхідно зібрати дані про ефективність виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК» за попередні періоди. Ці дані можна взяти з фінансових звітів підприємства.

На основі даних за попередні періоди можна отримати такі коефіцієнти регресійної моделі:

- $b_0 = 0,1$
- $b_1 = 0,01$
- $b_2 = -0,001$
- $b_3 = 0,002$
- $b_4 = -0,003$

Підставивши ці значення в регресійну модель, можна отримати наступну прогнозовану величину ефективності виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК» на наступні 6 місяців:

$$\text{Ефективність виробничих ресурсів} = 0,1 + 0,01 * 2706103 + (-0,001) * 259436 + 0,002 * 653249 + (-0,003) * 9248563$$

$$\text{Ефективність виробничих ресурсів} = 0,862257$$

Таким чином, прогнозована величина ефективності виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК» на наступні 6 місяців становить 0,862257. Це означає, що ПрАТ «МЗВКК» може очікувати, що ефективність використання виробничих ресурсів на наступні 6 місяців становитиме 86,2257%.

На основі розрахунків та застосування регресійної моделі, можна зробити прогноз щодо ефективності виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК» на наступні 6 місяців. За цією моделлю, прогнозована ефективність становить 0,862257, що відображає очікуваний рівень ефективності використання ресурсів протягом цього періоду. Даний прогноз може бути корисним для планування і прийняття рішень в майбутньому.

Аналіз виявив сильний зв'язок між ефективністю виробничих ресурсів (ознака Y) та п'ятьма факторами (X_1, X_2, X_3, X_4, X_5), що були розглянуті у регресійній моделі. Множинний коефіцієнт кореляції (R) дорівнює 0,857, що свідчить про сильний зв'язок. Це означає, що вказані фактори в значній мірі впливають на ефективність виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК».

Нормований R^2 дає інформацію про те, наскільки результати можуть бути узагальнені на інші набори даних. У нашому випадку величина R^2 вказує на те, що модель має досить високу ступінь точності і може застосовуватися для прогнозування ефективності виробничих ресурсів.

Отримана регресійна модель може бути корисною для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації виробничих ресурсів і поліпшення ефективності підприємства. Однак важливо також розуміти, що модель базується на наявних даних і попередніх періодах, і результати можуть змінюватися в майбутньому під впливом різних факторів.

Загалом, цей аналіз і регресійна модель надають інструменти для прогнозування та оптимізації ефективності виробничих ресурсів, але слід враховувати, що вони лише один із компонентів вирішення комплексних питань управління підприємством.

ВИСНОВКИ

Дослідження сутності та ролі виробничих ресурсів у сільському господарстві вказує на їх значущість у забезпеченні сталого розвитку галузі. Виробничі ресурси у сільському господарстві можна поділити на матеріальні (земля і капітал), людські (праця і підприємництво), та інформаційні. Кожен з цих ресурсів має свої важливі функції у виробництві сільськогосподарської продукції і відіграє важливу роль у досягненні ефективності.

Сукупність цих ресурсів складає складну інтегровану систему, яка враховує різні особливості кожного типу ресурсу. Земельні ресурси, наприклад, підкреслюють природні особливості та кліматичні умови, тоді як людські ресурси залежать від рівня кваліфікації та трудової дисципліни. Матеріально-технічні ресурси мають бути не тільки великими за обсягом, але й відповідати необхідній якості. Фінансові ресурси мають свої власні ризики та сезонні особливості.

Для оцінки ефективності використання цих ресурсів необхідно розробити чітку систему показників, яка враховує всі аспекти виробництва та може бути адаптована до конкретних цілей і завдань сільського господарства. Грошовий метод оцінки ресурсного потенціалу сільського господарства може стати корисним інструментом в цьому контексті, оскільки він дозволяє виміряти ресурси у вартісних категоріях та враховувати їх вклад у виробництво.

Отже, результати дослідження свідчать про важливість і складність виробничих ресурсів у сільському господарстві. Ефективне використання цих ресурсів є ключовим фактором для досягнення успіху у галузі, і вимагає збалансованого підходу до управління різними типами ресурсів, враховуючи їхні особливості та взаємозв'язки.

За результатами аналізу фінансових показників ТРАТ "МЗВКК" у 2022 році можна зробити наступні висновки, вартість основних засобів зростає і відбувається це за рахунок придбання нової сучасної сільськогосподарської техніки та модернізації виробничого обладнання. Це свідчить про активний розвиток та інвестиційну діяльність підприємства у сільському господарстві. Власний капітал

підприємства відзначається найбільшим приростом серед усіх показників, що говорить про стабільність та зростання фінансової підтримки підприємства. Збільшення нерозподіленого прибутку свідчить про ефективну діяльність підприємства та його здатність генерувати прибуток. Виручка від реалізації значно зростає, що свідчить про успішну торговельну діяльність та збільшення обсягів продукції, реалізованої підприємством. Позитивним аспектом є те, що темп приросту власного капіталу перевищує темп приросту основних засобів, що свідчить про інвестиційну активність та розвиток підприємства за рахунок власних ресурсів.

При цьому, важливо підкреслити, що для подальшого росту підприємству важливо підтримувати пропорційне збільшення капіталу разом із зростанням оборотів для збереження технічних і матеріальних ресурсів. Отже, ПрАТ "МЗВКК" виявляється стабільним та успішним підприємством у сільському господарстві, яке активно інвестує в розвиток та забезпечує ефективне використання своїх ресурсів для збільшення виробництва та прибутковості. Обсяг реалізованої продукції у 2022 році підвищився в 2 рази в порівнянні з 2020 роком, що свідчить про збільшену активність бізнесу. Собівартість реалізованих послуг зросла в 2,1 рази впродовж 2020-2022 років. Це може вплинути на прибутковість компанії та вимагати управління витратами. Чисельність працюючих зменшилася на 43,2%. Це може бути наслідком оптимізації ресурсів й автоматизації деяких бізнес-процесів.

Чистий прибуток зріс в 0,5 рази порівняно з 2020 роком. Це вказує на поліпшення фінансової результативності. Проте в 2021 році даний показник значно впав й був меншим від 2020 року аж на 99,6%. Підприємство в даний період перебувало на межі банкрутства, проте вже з 2022 року змогло покращити своє фінансове становище.

Показник капіталовіддачі даного підприємства впродовж даного періоду зріс в 0,4 рази, а капіталомісткості – в 0,2 рази. Продуктивність праці персоналу зросла в 3,6 рази, що може свідчити про оптимізацію бізнес-процесів та раціоналізацію витрат. Рентабельність (збитковість) продукції та активів зросла в 0,2 й 0,4 рази

відповідно Рентабельність (збитковість) власного капіталу підвищилась в 0,2 рази впродовж 2020-2022 років. Це свідчить про покращення фінансової стабільності підприємства. У процесі аналізу фінансової стійкості ПрАТ "МЗВКК" від 2020 по 2022 рік було виявлено позитивні тенденції її покращення. Коефіцієнт фінансової незалежності зріс до нормативного значення 0.417, що свідчить про здатність підприємства покривати свої фінансові потреби з власних джерел, менше віддаючи залученому капіталу. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу зменшився з 0.670 в 2020 році до 0.583 в 2022 році, вказуючи на зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Це свідчить про позитивний тренд щодо власних фінансових ресурсів підприємства. Зростання коефіцієнта покриття запасів і затрат власними оборотними коштами з 0.313 в 2020 році до 0.875 в 2022 році свідчить про здатність підприємства ефективно використовувати свої власні фінансові ресурси для покриття витрат. Зменшення коефіцієнта банкрутства з 0.384 в 2020 році до 0.321 в 2022 році свідчить про зниження ризику банкрутства підприємства.

Загалом, підприємство продемонструвало позитивні зміни в своїй фінансовій стійкості, зменшивши залежність від зовнішніх джерел фінансування та покращивши здатність покривати витрати за рахунок власних оборотних коштів.

Проте питання ліквідності та платоспроможності залишаються актуальними і можуть вимагати подальших заходів для поліпшення фінансового стану підприємства.

Щодо кадрового потенціалу, підприємство активно здійснює планування, найм, адаптацію, підвищення кваліфікації і інші заходи, спрямовані на оптимізацію персоналу та його розвиток.

Отже, ПрАТ "МЗВКК" виявляється позитивним прикладом підприємства, яке активно працює над покращенням фінансової стійкості та підвищенням рентабельності, і важливим є подальший розвиток і оптимізація виробничої структури для ефективного використання виробничого потенціалу підприємства.

Запропоновані заходи щодо створення системи якості менеджменту на основі принципів Total Quality Management (TQM) для ПрАТ "МЗВКК" мають потенціал покращити ефективність використання виробничих ресурсів та призвести до ряду

позитивних результатів, але вони також вимагають обстеження та контролю під час впровадження. Аналіз запропонованих заходів:

Підвищення продуктивності – заходи щодо контролю та оптимізації виробничих процесів можуть дійсно призвести до підвищення продуктивності.

Важливо визначити конкретні області, де можна покращити продуктивність і розробити конкретні стратегії для цього.

Впровадження принципів TQM сприяє зменшенню витрат. Проте важливо визначити, які саме витрати можуть бути зменшені та як це вплине на якість та

продуктивність. Контроль якості на різних етапах виробництва може поліпшити

якість продукції. Важливо впевнитися, що всі працівники виконують стандарти

якості та що вживаються заходи для покращення процесу контролю якості. За

результатами аналізу, було визначено сильний зв'язок між ефективністю

виробничих ресурсів та п'ятьма факторами. Прогноз наступних 6 місяців може

допомогти планувати ресурси та приймати важливі управлінські рішення.

Для того щоб активізувати напрями інноваційного покращення використання виробничих ресурсів у ПрАТ «МЗВКК» необхідно створити таку атмосферу, в якій

посилиться значно свідоме ставлення кожного співробітника до існуючих

недоліків на підприємстві, поліпшити інноваційну діяльність за рахунок створення

повноцінного відділу інноваційної діяльності з доволі чіткою визначеною

структурою та функціями спеціалістів. Вказані рекомендації можуть бути об'єднані

воедино на основі застосування концепцій «швидкореагуюче виробництво» або ж

«Економія часу в бізнесі», що є вельми актуальним для даного заводу як

підприємства серійного виробництва.

Отже, запропоновані заходи мають потенціал покращити ефективність виробничих ресурсів ПрАТ "МЗВКК". Проте їх успішність залежатиме від того,

наскільки детально і систематично вони будуть впроваджені, і наскільки добре

вони будуть відповідати конкретним умовам підприємства. Також важливо буде

проводити постійний моніторинг та аналіз результатів, щоб коригувати стратегії та

заходи відповідно до потреб і реалій підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачевський Б. Є., Заблодська І. В., Решетняк О. О. Потенціал і розвиток підприємства : навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 400 с.
2. Березіна Л.М. Виробнича функція та ресурсний потенціал підприємств. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. Ринокова трансформація економіки АПК*. Харків: ХНТУСГ, 2022. Вип. 31. С. 64–68.
3. Бочкарьова Т.О., Р.О. Кулинич, Н.Т. Пігуль Показники рентабельності підприємств різних галузей України та шляхи підвищення їх рівня. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 10. С. 188–193.
4. Ващенко О. П. Сутність та класифікація ресурсів підприємств. *Економіка Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 2 (28). С. 104–108.
5. Гаврилук І. М. Ефективність застосування системи моніторингу та контролю в управлінні аграрними підприємствами. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. №4. С. 58–62.
6. Германюк Н.В. Сучасний стан розвитку вітчизняного агросектору. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2021. Вип. 22. С. 160–164.
7. Горобець Н. М., Дьяченко Н. К. Економіко-математичні підходи до оптимізації виробничої програми аграрних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 13. С. 30–34.
8. Горька А.В. Особливості організації використання трудових ресурсів у сільському господарстві. URL: http://www.confcontact.com/2016-ekonomika-i-menedzhment/2_gorka.htm
9. Горшков М.А., Лозовський О.М. Актуальні проблеми діагностики ресурсного потенціалу аграрного сектору. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69). № 2. С. 26–30.
10. Грановська В.Г. Формування стратегії підприємств аграрного сектору в умовах глобальної конкуренції. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2019. № 110. С. 308–312.

11. Гросул В. А. Ресурси підприємства: теоретичне осмислення сутності. *Бізнес Інформ.* № 7. Харків, 2019. С. 236–242.

12. Денисенко М.П., Новіков Д.В. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства України. *Агросвіт.* 2022. № 12. С. 15–21.

<http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2905&i=2>

13. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2019. 347 с.

14. Дем'яненко С.І., Кудлай В.Г. Менеджмент агропромислових формувань.: навч. посібник (практикум). Київ: КНЕУ, 2018. 262 с.

15. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

16. Дивич С.Д. Особливості формування виробничої програми сільськогосподарського підприємства. *Економіка та управління підприємствами.* Випуск 50. 2020. С.113–120.

17. Економіка аграрних підприємств. Навчальний посібник / С.М.Рогач, Л.М.Степасюк, Т.В. Мірзоєва, О.А. Томашевська. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2019. 480 с.

18. Економіка і підприємництво, менеджмент / Рогач С.М., Гуцул Т.А., Ткачук В.А., Балаєв О.Д. та ін. К.: «ЦП «КОМПРИНТ»», 2018. 226 с.

19. Економіка та управління підприємствами: теорія, практика, перспективи розвитку: колект. Монографія. К. С. Жадько та ін. Полтава: Астрія, 2021. 188 с.

20. Економіка і фінанси підприємства: навч. посіб. І. М. Метешоп та ін.; за заг. ред. І. М. Метешоп. Івано-Франківськ: ФІТУНІ, 2020. 490 с.

21. Єрмаков О.Ю., Судомир М.Р. Організаційно-економічний механізм зростання конкурентостійкості сільськогосподарських підприємств: монографія. Мелітополь: ТДАТУ, 2019. 358 с.

22. Зінчук Т.А. Проблеми фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки.* 2018. Випуск 9. Частина 1. С. 109–112.

23. Ішук С.А. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств. *Регіональна економіка*. 2021. № 3. С. 48–56.

24. Лисак О. І., Андреева Л. О., Болтянська Л. О. Економіка підприємства : навч. посіб. Мелітополь : Люкс, 2020. 272 с.

25. Калетнік Г.М. Стратегічно-інституційні засади ефективності використання потенціалу аграрного сектору економіки. *Економіка. Фінанси. Менеджмент : актуальні питання науки і практики*. 2018. № 1. С. 3–15.

26. Калетнік, Г.М., Дармограй О.В. Розвиток ринку сільськогосподарської продукції та формування продовольчої безпеки: монографія. Вінниця: ВНАУ, 2019.

267 с.

27. Купріянич І. Факторний аналіз загроз та ризиків екологічної безпеки сільськогосподарського землекористування. *Економічний дискурс: міжнародний науковий журнал*. 2020. № 1. С. 7–15.

28. Коваль О.М. Оптимізація ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств України. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/cgem_biol/nvnau/2021_154_1/10kom.pdf

29. Куліш І. Вплив агрохолдингів на розвиток сільських територій в Україні. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів, студентів «Менеджмент в аграрному секторі економіки: теорія та практика ефективного розвитку». Житомир. 2021. С. 28–30.

30. Куценко І.В. Окремі аспекти дослідження впливу глобалізації на економічний розвиток аграрного сектору України. Міжнародна науково-практична конференція «Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи» 3-4 листопада 2022 року. С. 4143.

31. Куценко І.В. Theoretical and methodological aspects of determining the essence of production resources of an agricultural enterprise. Всеукраїнська науково-практична конференція «Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів» 01 лютого 2023 року. С.142-144.

32. Куценко І.В. Теоретичні підходи до визначення соціально-економічних проблем аграрного виробництва як сектору народногосподарського комплексу.

Збірник матеріалів V міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Роль молоді у розвитку АПК України» 22-23 квітня 2021р. С.19–20.

33. Куценко І.В., Мірзоєва Т.В. Regarding the risks of agricultural production.

Матеріали Міжнародного науково-практичного круглого столу «Страховий ринок України: виклики в період дії воєнного стану та перспективи подальшого розвитку» 17 листопада 2022 року. С. 57–60.

34. Мазур А.Г., Редько М.С. Економічна сутність та зміст реструктуризації

аграрних підприємств в умовах транзитивної економіки. *Економіка. Фінанси.*

Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. №2. С. 3–12.

35. Мельник С.В. Ефективність використання виробничих ресурсів у

аграрному секторі України. *Вісник Мукачівського державного університету.*

Економіка і суспільство. 2017. №9. С. 282–288.

36. Метленко Н.Г. Виробничий потенціал як фактор забезпечення розвитку

внутрішнього господарського механізму промислових підприємств. *Ефективна економіка.* 2018. №7. С. 4–16.

37. Нужна С. А., Самарець Н. М. Оптимізація використання виробничих

ресурсів підприємствами аграрного сектору. *Економічний аналіз.* 2018. Том 28. №

4. С. 223–234.

38. Офіційний сайт ПрАТ «Миронівський завод з виробництва круп і

комбікормів» URL: [https://mhp.com.ua/uk/prat-myronivskiy-zavod-z-vyrobnytstva-](https://mhp.com.ua/uk/prat-myronivskiy-zavod-z-vyrobnytstva-krup-i-kombikormiv)

[krup-i-kombikormiv](https://mhp.com.ua/uk/prat-myronivskiy-zavod-z-vyrobnytstva-krup-i-kombikormiv)

39. Пронько Л.М., Колесник Т.В. Ефективність використання власності в

сільськогосподарських підприємствах. *Економіка. Фінанси. Менеджмент:*

актуальні питання науки і практики. 2020. №6. С. 52–69.

40. Пронько Л.М., Кулик Н.М. Напрями реалізації державної підтримки

аграрного сектору економіки в ринкових умовах господарювання. *Економіка. Фінанси.*

Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2022. №1(41). С. 23–32.

41. Рябенко Г.М., Бондаренко І.Д. Особливості управління діяльністю аграрних підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 13. 2019. С. 356–359.

42. Рогач С.М., Гуцул Т.А., Ткачук В.А., Балан О.Д. та ін. Економіка і підприємництво, менеджмент. К. : «ЦП «КОМПРИНТ»», 2018. 726 с.

43. Рогач С.М., Ільків Л.А., Мірзоева Т.В., Степасюк Л.М., Томашевська О.А. Економічні засади виробництва нішових сільськогосподарських зернових і зернобобових культур. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 398 с.

44. Семенова Т.В., Гуменюк Т.Є. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. №29. С. 123–126.

45. Стратегічний розвиток підприємств аграрної сфери економіки України: аналітико-прогнозна оцінка: колективна монографія. За заг. ред. В.К. Савчука. К.: ЦП «Компринт», 2020. 366 с.

46. Стратегія розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні на період до 2025 року / за ред. академіків НААН Я.М. Галзала, М.І. Башенка, В.М. Жука, Ю.О. Лупенка. Київ: Аграрна наука, 2019. 216 с.

47. Тодосійчук В.Л., Алескерова Ю.В. Бюджетування як інноваційний підхід в управлінні аграрним підприємством. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2020. Вип. 10. С. 524–528.

48. Управління формуванням бізнес-моделі підприємства : навч. посіб. Остапчук Т. П. та ін. Житомир : Рута, 2020. 267 с.

49. Фіщук Н.Ю. Необхідність використання діагностики в системі антикризового менеджменту підприємств галузі АПК. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. № 1. С. 7–22.

50. Фіщук Н.Ю., Березюк С.В. Розвиток малого та середнього бізнесу Вінницької області. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. №1. С.171–186.

51. Цибуліна К.В., Петровець О.С. Удосконалення системи управління витратами на сільськогосподарських підприємствах. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4062>

52. Чукіна І.В. Управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств: теоретичний аспект. *Агросвіт*. 2022. № 5. С.76–80.

53. Чупир О. М., Бурлака Є. О., Бутенко О. П. Управління розвитком ресурсного потенціалу підприємств (на прикладі підприємств залізничного транспорту): монографія / О. М. Чупир, Є. О. Бурлака, О. П. Бутенко. Х.: ХНУБА, 2022. 178 с.

54. Шандова Н. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Латкіна С. А. Економіка підприємства: навч. посіб. Херсон: Вишемирський В. С., 2021. 335 с.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ДОДАТКИ

НУБІП УКРАЇНИ

ДОДАТОК А
Форма №1 Код за ДКУД 1801001

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2020 р.

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	136	66
первісна вартість	1001	562	575
накопичена амортизація	1002	426	509
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6 266	13 896
Основні засоби	1010	3 024 746	2 789 247
первісна вартість	1011	3 488 196	3 534 824
знос	1012	463 450	745 577
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	529	529
інші фінансові інвестиції	1035	45	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	3	-
Інші необоротні активи	1090	4 119	4 938
Усього за розділом I	1095	3 036 844	2 808 876
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	88 773	83 686
Виробничі запаси	1101	72 038	75 265
Незавершене виробництво	1102	114	187
Готова продукція	1103	14 532	7 862
Товари	1104	2 087	371
Поточні біологічні активи	1110	465	303
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	680 735	288 145
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1 547 996	1 552 881
з бюджетом	1135	67 579	73 717
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	32 878	57 050
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 924	210
Готівка	1166	42	6
Рахунки в банках	1167	2 882	204
Витрати майбутніх періодів	1170	-	1
Інші оборотні активи	1190	10 745	2 929
Усього за розділом II	1195	2 432 095	2 038 922
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	5 467 939	4 847 298

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	40 000	40 000
Капітал у дооцінках	1405	2 038 543	-
Додатковий капітал	1410	-	1 854 508
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(75 829)	(1 074 014)
Усього за розділом I	1495	1 902 714	820 494
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Довгострокові кредити банків	1510	710 585	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	2 120 594
Усього за розділом II	1595	710 585	2 120 594
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	1 099 372	36 889
товари, роботи, послуги	1615	1 589 128	1 546 386
розрахунками з бюджетом	1620	2 666	2 315
розрахунками зі страхування	1625	5 157	2 357
розрахунками з оплати праці	1630	9 464	8 338
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	32 164	3 470
Поточні забезпечення	1660	-	13 243

Інші поточні зобов'язання	1690	716 695	293 312
Усього за розділом III	1695	3 454 640	1 906 210
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	5 467 939	4 847 298

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2021 р.

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	66	6
первісна вартість	1001	575	575
накопичена амортизація	1002	509	569
Незавершені капітальні інвестиції	1005	13 596	24 294
Особливі засоби	1010	2 789 247	2 566 073
первісна вартість	1011	3 534 824	3 553 515
знос	1012	745 577	987 442
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участу в капіталі інших підприємств	1030	529	529
Інші необоротні активи	1090	4 938	6 072
Усього за розділом I	1095	2 808 376	2 596 996
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	83 686	207 793
виробничі запаси	1101	75 265	91 532
незавершене виробництво	1102	187	-
готова продукція	1103	7 862	115 519
товари	1104	371	742
Поточні біологічні активи	1110	303	1 840
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	288 141	502 980
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1 532 881	958 802
з бюджетом	1135	73 717	51 360
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	2
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	57 050	67 423
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	210	45 574
готівка	1166	6	1
рачунок в банках	1167	204	45 196
Витрати майбутніх періодів	1170	1	-
Інші оборотні активи	1190	2 929	24 471
Усього за розділом II	1195	2 038 922	1 860 245
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	4 847 298	4 457 241

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	40 000	40 000
Додатковий капітал	1410	1 854 508	1 692 199
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(1 074 014)	(1 055 483)
Усього за розділом I	1495	820 494	676 716
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 120 594	818 345
Довгострокові забезпечення	1520	-	12 516
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	12 516
Усього за розділом II	1595	2 120 594	830 861
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	36 889	1 266 197

товари, роботи, послуги	1615	1 546 386	1 229 904
розрахунками з бюджетом	1620	2 315	12 042
розрахунками зі страхування	1625	2 257	1 983
розрахунками з оплати праці	1630	8 338	8 316
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	3 470	90 139
Поточні забезпечення	1660	13 243	-
Інші поточні зобов'язання	1690	293 312	341 083
Усього за розділом III	1695	1 906 210	2 949 664
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	4 847 298	4 457 241

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2022 р.

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	6	1 546
первісна вартість	1001	575	2 553
накопичена амортизація	1002	569	1 007
Незавершені капітальні інвестиції	1005	24 294	46 878
Основні засоби	1010	3 318 427	3 173 896
первісна вартість	1011	3 386 446	3 446 625
знос	1012	68 019	312 729
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	529	529
Довгострокова кредиторська заборгованість	1040	22	-
Інші необоротні активи	1090	6 072	7 720
Усього за розділом I	1095	3 349 350	3 190 569
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	207 795	198 114
виробничі запаси	1101	91 532	119 512
незавершене виробництво	1102	-	168
готова продукція	1103	115 519	76 801
товари	1104	742	1 633
Поточні біологічні активи	1110	1 840	4 009
Дебіторська заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги	1125	502 980	1 466 904
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	958 802	636 937
з бюджетом	1135	51 360	58 626
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	6	10
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	67 423	198 260
Гроші та їх еквіваленти	1165	45 574	50 172
готівка	1166	1	18
рахунки в банках	1167	45 106	50 122
Інші оборотні активи	1190	24 471	6 154
Усього за розділом II	1195	1 860 245	2 619 186
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	5 209 595	5 809 755

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	40 000	40 000
Додатковий капітал	1410	2 446 963	2 273 030
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(967 892)	(1 408 192)
Усього за розділом I	1495	1 519 071	904 838
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Інші довгострокові зобов'язання	1513	818 345	2 742 644
Довгострокові забезпечення	1520	12 516	17 219
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	12 516	17 219

Усього за розділом II	1595	830 861	2 759 863
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	266 197	279 491
товари, роботи, послуги	1613	1 229 904	1 692 328
розрахунками з бюджетом	1620	(12 042)	2 793
розрахунками зі страхування	1625	1 983	2 992
розрахунками з оплати праці	1630	8 316	10 745
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	90 139	45 528
Інші поточні зобов'язання	1690	251 082	111 177
Усього за розділом III	1695	2 859 663	2 145 054
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	5 209 595	5 809 755

ДОДАТОК Б

Форма №2 Код за ДКУД 1801003

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2020 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 758 790	3 044 619
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 458 874)	(2 743 177)
Валовий прибуток	2090	307 916	301 442
Інші операційні доходи	2120	1 539 344	1 653 595
Адміністративні витрати	2130	(278 104)	(138 853)
Витрати на збут	2150	(49 933)	(153 176)
Інші операційні витрати	2180	(1 833 750)	(1 454 700)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	-	208 308
збиток	2195	314 527	-
Інші фінансові доходи	2220	27	64
Інші доходи	2240	2 928	170 313
Фінансові витрати	2250	(171 348)	(161 945)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(1 775)	(37 447)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-	119 293
збиток	2295	(484 695)	(-)
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-	119 293
збиток	2355	(484 695)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (цінка) необоротних активів	2400	(184 055)	(337 905)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(184 055)	(337 905)

Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(184 035)	(337 905)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(668 730)	(218 612)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	2 902 467	1 728 689
Витрати на оплату праці	2505	233 321	217 135
Відрахування на соціальні заходи	2510	42 358	41 252
Амортизація	2515	288 345	108 737
Інші операційні витрати	2520	146 170	178 690
Разом	2550	3 612 661	2 274 503

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	160000000	160000000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(3,02934)	0,74558

Форма №2 Код за ДКУД 1801003

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2021 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 147 470	1 758 790
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2 092 427)	(1 450 874)
Валовий:			
прибуток	2090	55 043	307 916
Інші операційні доходи	2120	27 877	9 320
Адміністративні витрати	2130	(118 760)	(278 104)
Витрати на збут	2150	(26 603)	(49 933)
Інші операційні витрати	2180	(4 519)	(-)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	-	-
збиток	2195	(66 962)	(10 801)
Інші фінансові доходи	2220	10	27
Інші доходи	2240	149 545	827 126
Фінансові витрати	2250	(169 958)	(171 548)
Витрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(36 431)	(1 129 699)

Фінансовий результат до оподаткування:	2290	-	-
прибуток			
збиток	2295	(143 777)	(484 695)
Чистий фінансовий результат:	2350	-	-
прибуток			
збиток	2355	(143 777)	(484 695)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(162 309)	(184 035)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(162 309)	(184 035)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(162 309)	(184 035)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(306 086)	(668 730)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1 575 692	1 069 664
Витрати на оплату праці	2505	246 854	233 321
Відрахування на соціальні заходи	2510	45 869	42 358
Амортизація	2515	270 283	288 345
Інші операційні витрати	2520	103 611	145 223
Разом	2550	2 242 309	1 778 911

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2500	160000000	160000000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(0,89861)	(3,02934)

Форма №2 Код за ДКУД 1801003

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2022 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 554 331	2 147 470
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(3 070 975)	(2 092 540)

Валовий:			
прибуток	2090	483 356	54 930
збиток	2095	(-)	(-)
Інші операційні доходи	2120	8 517	17 877
Адміністративні витрати	2130	(105 836)	(118 760)
Витрати на збут	2150	(81 848)	(26 603)
Інші операційні витрати	2180	(16 124)	(4 519)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	288 065	22 925
Інші фінансові доходи	2220	49	31
Інші доходи	2240	48 983	52 470
Фінансові витрати	2250	(204 633)	(169 958)
Інші витрати	2270	(740 696)	(61 655)
Фінансовий результат до оподаткування:	2290	-	-
прибуток			
збиток	2295	(614 232)	(56 187)
Чистий фінансовий результат:	2350	-	-
прибуток			
збиток	2355	(614 232)	(56 187)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (зцінка) необоротних активів	2400	(173 933)	592 455
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(173 933)	592 455
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(173 933)	592 455
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(788 165)	536 268

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	2 506 699	1 575 692
Витрати на оплату праці	2505	257 455	246 854
Відрахування на соціальні заходи	2510	51 372	45 869
Амортизація	2515	247 282	270 283
Інші операційні витрати	2520	211 975	103 611
Разом	2550	3 274 783	2 242 309

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	160000000	160000000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(2,83895)	(0,55117)

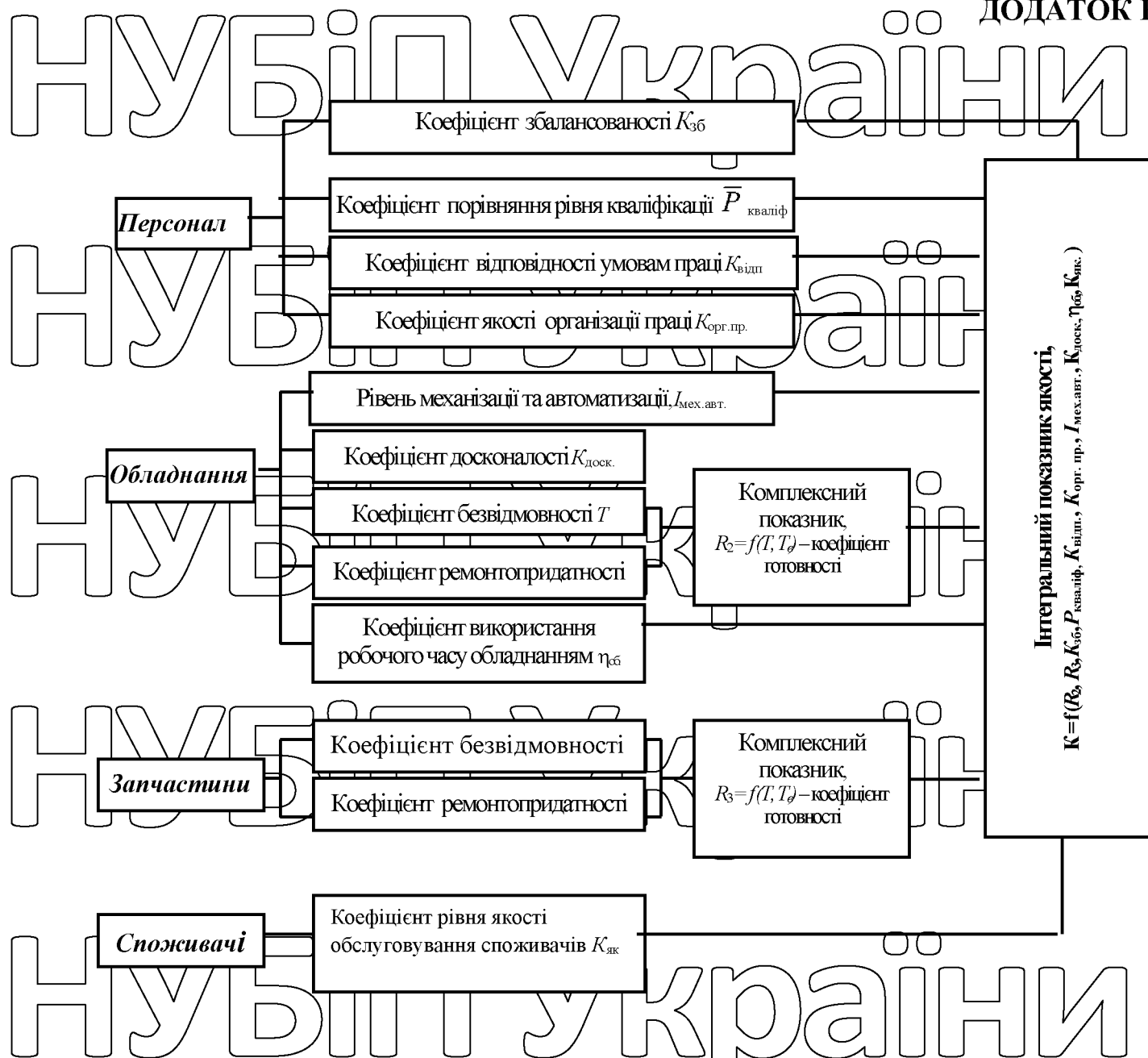

Рис. В.1. Схема формування інтегрального показника ефективності виробничих ресурсів ПрАТ «МЗВКК»